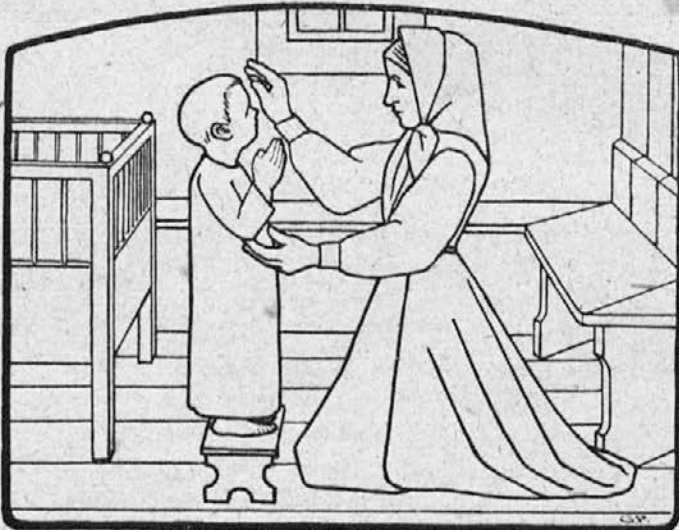

SLOVENSKI UČITELJ

Leto IX.

Št. 7., 8.

VERI, UZGOJI IN POKU.

OBSEG.

	Stran
Spremnica onim, ki stopajo v vrste učiteljev	145
Zadnja beseda o „Dnevniku“, Iv. Štrukelj.	147
Risanje osnutkov pri prirodopisnem pouku v ljudski šoli. R. G.	148
O katehetskih nazorilih. Župnik J. Mikš.	157
Nazornost pri poučevanju krščanskega nauka.	162
Psihologija in pedagogika. Prof. A. Kržič. (Dalje.)	172
Katehetski vestnik.	
Odlomek iz ogrskega srednjega katekizma za zgled	181
Katehetsko gibanje	181
Zgledi, uporabni pri katehezi	184
Raznoterosti	185
Šolske vesti	186
Slovstvo in glasba	189
Drobtine	190

Na ovitku:

Zahvali. — Naznanilo.

Slovenski Učitelj

Glasiło slovenskih krščanskih učiteljskih
::: in katehetskih društev. :::

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik IX.

V Ljubljani 15. julija 1908.

Štev. 7. in 8.

Spremhnica onim, ki stopajo v vrste učiteljev.

Dnevi zrelostnih izpitov se bližajo koncu. Kandidati, poprej polni nervoznosti, strahu in negotovosti, sopejo zopet brezskrbno in z zavestjo, da so nekaj važnega dovršili, da so nekaj postali. Tudi mnogo učiteljskih kandidatov in kandidatinj je zadnje dni prejelo potrdilo, da so zreli in sposobni vzgojevati nežni naraščaj slovenskega ljudstva. Stopili so na prag lepega, vzvišenega učiteljskega poklica, ki pa ni brez težke odgovornosti. Blagor mu, kdor se je odločil za ta poklic, za poklic vzgojitelja, z odkritosrčno vnemo in ljubeznijo, z resnim in pravim namenom! Našel bo zadovoljnost, srečo in veselje kljub vsem težavam in prevaram, ki se jim ne bo mogel izogniti; kajti imel bo, če drugega ne, zavest, da je storil veliko uslugo človeški družbi, saj je likal in blažil in odgojeval nedolžno mladino, ki je up srečne bodočnosti.

Drugače je pač z onimi, ki so se odločili za ta najtežavnejši poklic le prisiljeni, ki menijo, da bodo po tej poti prišli najlažje in najhitreje do sigurnega kruha, do dovolj obložene mize. Gotovo je upravičeno, če zahteva človek v odgovornosti polnem poklicu tudi službi primerno in zadostno preskrbo; — to je predpogoj, ki ga ne umevajo le nizki, v razkošju in izobilju živeči škodljivci človeške družbe. Vendar pa naravnost povemo, da je grobokop svoje sreče, kdor bi stopil v vrste učiteljstva ne iz poklica, temveč radi pičlih kronc, ali pa radi nekaterih ugodnosti, — recimo počitnic, ki nam jih nekateri zavistniki tolikrat in po krivici oponašajo. Skrbi in težave, napor, dušni in telesni, ki so združeni s stanom vestnega ter marljivega odgojitelja in učitelja, so toliki, da mu tega dela nikdar z denarjem ne bodo zadostno in vredno plačali. Kdor torej nima ljubezni do mladine, kdor nima navdušenja za delo v šoli, kdor se čuti prisiljenega, — temu ne moremo drugače pomagati, nego da mu svetujemo, naj si izvoli drugo torišče, kjer ga čaka bolj zadovoljivo delo in razmerno boljše plačilo.

Treba je pa še nekaj upoštevati, in prav to nas je nagnilo, da smo napisali te vrstice. Naj bi jih ne prezrli zlasti oni učiteljski kandidati, ki so še dobre, poštene volje, ki žele sami sebi dobro.

Velikanska razlika nastane naenkrat v življenju vsakega novega učitelja. Ravnokar še odvisen, nesamostojen, pred kratkim še učenec in gojenec — nastopi sedaj kot samostojen učitelj in odgojitelj! V vadnici je imel učiteljski pripravnik priliko gledati in opazovati lepo oblečene, nadarjene, iz najboljših krogov izbrane otročiče, ki redno obiskujejo šolo, ki so jim na razpolago vsakojaki učni pripomočki, ki imajo doma vsakovrstne inštruktorje in korepetitorje. Kar naenkrat pa stopi v vaško, gorsko, hribovsko učilnico, kjer bo poučeval v docela drugačnih razmerah.

Poleg tega se pojavijo za mladega, neizkušenega moža družabne dolžnosti, ki jih je doslej malo poznal in ki ga spravijo dostikrat v nemalo zadrego, če je količkaj resnosti in zdravega premisleka v njem. Politični valovi udarjajo na odraščajoče mladeniče v preobilni meri že za časa šolanja v mestu; mnogi dijaki se dajo preslepiti, še preden so spoznali resnost življenja in poklica, zgolj iz nekega prirojenega navdušenja in iz nekega neumljivega nagona, s katerim se oklenejo praznih, lepodonečih fraz in marljivih pojmov, ki izražajo goljufivo svobodo in neresničen napredek.

Dosti, predosti je žal tudi takih mladeničev, ki so že okusili življenje od slabe, najbolj slabe plati; takim seveda ni dosti več svetovati, najdemo jih povsod, kjer se zbirajo nasprotniki poštenega, krščanskega življenja, poštenega in zdravega napredka.

Vsem drugim pa velja takoj izpočetka:

Odločite se in bodite moške, ki ste sprejeli nalogo, da vzgajate mladino v versko-nravnem duhu, pa živite tudi sami tako ter se pridružite oni četi nevstrašenih naših ljudskih vzgojiteljev, ki delujejo skupno in vzajemno, v ljubezni in prijateljstvu s svečeniki pod zastavo velikega vzgojitelja slovenskega: Slomškega, na kateri se blišči s kratkimi besedami izraženo geslo pravega učitelja: **V e r i, v z g o j i, p o u k u !**

Svetovalcev, navidez dobrohotnih, sladkih in prikupljivih, se ne manjka nikjer. Stanovski tovariši, ki so že prepojeni s frazami o goljufivi svobodi in morda že goreči zagovorniki svobodne šole, iščejo zaveznikov, iščejo naraščaja v mladih, dovzetnih kandidatih, ki gredo hitro na limanice v svojo lastno nesrečo in pogubo. Kar živa beseda ne izda, pomaga in doseže dobremu in poštenemu učiteljstvu sovražno časopisje, ki črni, maže in pita z neslanimi in olikanega človeka nedostojnimi priimki vsakoga, zlasti še učitelja, ki hoče roko v roki sodelovati z duhovnikom v šoli, ki hoče mir, edinost in zastopnost z duhovsko oblastjo v župniji. Kdor se ustraši takega terorizma, pa se prilagodi pisavi krščanski šoli nasprotnih listov, ta stopi in mora stopiti v nasprotje z duhovščino. Kje je potem

sreča, kje zadovoljnost, kje veselje, kje razvedrilo, ki ga učiteljstvo krvavo potrebuje po trudapolnem delu in trpljenju v šoli?!

Žal, da je pri nas še toliko onega — že tolikrat šibanega in grajanega strahu, vsled katerega marsikomu, ki je sicer poštenjak, ki ima dobre sklepe in dobre namene, ki se zaveda vzvišenega svojega poklica, — vpade pogum, pa se zataji, pa se izpočetka hlina na obe strani, nazadnje pa pade in zaide v tabor onih, ki jih je svoj čas obsojal. Kje je prava zavest, kje odkritosrčnost, kje značaj, kje možatost?

Časi terorizma ginevajo. Po vzgledu nižjeavstrijskega učiteljstva, ki je zbrano v velikanski krščanski organizaciji, pokažimo, da hočemo nastopati pogumno in samozavestno, ne zmeneči se za bevskanje omagujočega nasprotnika. Prva skrb nam bodi temeljita stanovska izobrazba, za drugo naj skrbe in m o r a j o s k r b e t i n a š i z a s t o p n i k i ; saj jih je izbralo zavedno, krščansko slovensko ljudstvo, ki ljubi dobromisleče učitelje in jim iz srca privošči zadostno plačilo.

V tem smislu častitamo vsem p. n. kandidatom in kandidatinjam učiteljskega naraščaja, ki so te dni napravili zrelostne izpite ter jih pozdravljamo kot svoje kolege in kolegije.

Zadnja beseda o „Dnevniku“.

Članek »Dnevnik« v 2. številki letošnjega »Slovenskega Učitelja« je zelo razburil tovariša in prijatelja mojega, g. Julija Slapšaka. On vidi v mojem članku birokraško kuto, šimeljna, rese, Belcebuba, kamen in škorpijone . . . ! To vse je seveda precej nevarno! Pa k stvari.

Tovariš S. je sklepal iz mojega članka, kakor da je v ljudsko-šolski upravi še premalo tiskovin. Toda moj članek pa trdi ravno nasprotno: »Odveč je torej, da mora učitelj prepisavati eno in isto snov dvakrat, da, celo trikrat, kajti koncem tedna pride na vrsto še »Tednik«. In to nepotrebno — birokraško — prepisavanje me je napotilo, da sem se lotil reformacije »Dnevnika«, ki naj bi nam služil tudi kot tednik. Tega prepričanja je tudi tovariš S., kakor smo videli iz njegove temeljite razprave, in meni je prav žal, da sem bil zadnjič pozabil v nasvetovanem »Dnevniku« dostaviti še točko »Teden«: 1., 2. itd. Ta točka bi stala koncem datuma in dneva in ž njo bi se že spisal »Tednik«. Torej, tednik: Adijo, z Bogom!

Kaj pa dnevnik? Ako naj ostane še dalje tak, kakoršen je sedaj, prav z mirno vestjo in brez vsake škode tudi njemu lahko damo slovo. Saj imamo že vso snov, ki naj jo v enem letu v razredu obdelamo, zabeleženo v podrobnem učnem načrtu. Vzemimo ga iz miznice, denimo na mizo ter to, kar hočemo isti dan učiti — p o d č r t a j m o z r u d e č i l o m . To nam ne bode delalo preglavic, ker bode dovolj komodno, in mehanič-

nega prepisavanja bode konec; učiteljstvo pa bode dobilo na ta način vsaj toliko časa, da razreže knjige »Slovenske Šolske Matice«. Na oponašanje, da sem se udingal sv. Birokraciju, pa se tolažim z verzi, ki sem jih bral v Försterjevi knjigi »Die Jugendlehre« in se glase:

»Und hüte deine Zunge wohl,
Bald ist ein böses Wort gesagt,
O Gott, es war nicht böse gemeint,
Der andre aber geht und klagt.«

In vi, ubogi enorazredničarji, prosim vas, denite polena, ki vam jih je dal tovariš S., iz rok, ker boste imeli, če nasvetovani »Dnevnik« kdaj obvelja, mnogo manj dela kakor pa doslej. Pisati vam ne bo treba mnogo besed, ker jih bo že »Dnevnik« imel tiskane, ne iskati prostora, kje zapišete snov za I., kje za II. oddelek. Torej je tudi za enorazredničarje nasvetovani »Dnevnik« izvedljiv, le nekoliko večjo obliko bi moral imeti.

Da bi bili v nasvetovanem »Dnevniku« prvi trije predeli odveč in zgolj za parado, ni res; saj gotovo tudi tovariš S. sam piše v svoj dnevnik: I. ura: računstvo, in če je v I. razredu, gotovo tudi pristavi učila: kroglice, kocke, palčice in druga. Samoobsebi je pa umevno, da ni potreba vedno pisati učne knjige. Za zgled se pa pač lahko navede, kakor bi se bila tudi lahko navedla kaka druga učila. Da se knjiga lahko opašča, je dokaz tretji predal, kjer knjiga ni imenovana.

Kar se daljnega postopanja tiče, prizna g. S., da se lahko tako postopa, ampak pristavlja zraven, da litanij, ki jih že zna, ne bode prepisal, da bi jih potem molil. Tukaj, prijatelj, si se pa nekoliko vrezal! Litanije so že dolgo časa vedno enake in bržkone tudi ostanejo kakor so. Učno gradivo pa je vsak dan drugo in tudi zmožnosti učencev se menjavajo, cziroma razvijajo, kar mora vsak učitelj upoštevati in študirati, da zadene vedno pravo. Ako g. prijatelj to tako lahko odpravi, kakor bi molil litanije, tedaj ga jaz blagrujem!

Iv. Štrukelj.

Risanje osnutkov pri prirodopisnem pouku v ljudski šoli.

E. Burger je izdal brošurico, ki v njej razpravlja o pomenu osnutkov pri prirodopisnem pouku v ljudski šoli. Ker je osnutek pri vsakem pouku res važen pripomoček, bo gotovo zanimalo tudi čitatelje »Slov. Uč.«, če podam z malimi premembami misli, ki jih v svoji brošuri razvija zgoraj omenjeni pisatelj.

Dasi se je že mnogo in vsestransko pisalo in razpravljalo o važnosti risarskega pouka v ljudski šoli, dobimo vendar še mnogo takih, ki sma-

trajo risanje za umetnost, katere se more priučiti le oni, ki ga je obdaril Stvarnik s posebnimi zmožnostmi ali talenti. Vsekako smatramo lahko tudi risanje kot umetnost, vendar je risarskemu pouku v prvi vrsti namen, podati učencu nov pomoček, s katerim naj naznanja vnanjemu svetu svoje misli in predstave. Risanje je torej neke vrste govor, in sicer najnazornejši izmed vseh govorov.

Risarski pouk ima z novim naznanjevalnim sredstvom v učencu pomnožiti ono zmožnost, ki ga usposablja, da lahko izraža svoje misli. Z risarskim poukom se govorjeni besedi, t. j. govoru in pisani besedi, t. j. pisanju pridruži še tretje naznanjevalno sredstvo, namreč pisanje v podobah ali slikah. Nespametno je torej, ako bi se kdo samo zato ne učil, ker si morda domišljuje, da mu za ta predmet manjka potrebnih zmožnosti. Človeka, ki se tako izgovarja, bi lahko primerjali bedaku, ki le radi tega noče govoriti, ker ne razpolaga z besednim zakladom, ali pa onemu, ki noče pisati, ker slučajno ne piše strogo po vseh možnih pravilih lepomisja. Važnost risarskega pouka je jasna. Učitelj naj se zato tega predmeta poslužuje vselej, kadar se mu za to nudi ugodna prilika. Več kot dovolj takih prilik imamo posebno pri prirodoznanskem pouku. Kadarkoli nam zmanjka za ta pouk potrebnih učil, — in to se v naših ljudskih šolah le prepogostokrat pripeti, — primimo za kredo ter pričarajmo na šolski deski v hitrih in krepkih potezah pred očmi učencev priprost osnutek. Ta prisili risarja, pa tudi onega, pred čegar očmi nastane osnutek, da bistro ter pravilno sodi in gleda. Pravilno gledanje pa je pri otrokih, da še celo pri odraslih zelo redko; kajti, pazljivo in natančno opazovanje človeka še ne dovede do pravilnega gledanja. Treba je tudi primerjati, v kakem razmerju stoje posamezni deli med seboj, kakor tudi k celoti. Predpogoj pravilnemu gledanju je torej mišljenje, ali obratno, brez jasnega mišljenja ni pravilnega gledanja.

Res je sicer, da ima v prvi vrsti nazorni nauk nalogo, učence navajati k bistremu in jasnemu gledanju. A uspeh bo gotovo še večji, če se pazljivemu opazovanju pridruži še ponazorovanje potom risbe. Disterweg pravi: »Gotovo je, da pridobi tisti, ki riše samo eno uro, več za nazornost, kakor oni, ki deset ur samo gleda.« Bistro gledanje vzbuja jasne, pravilno gledanje pa natančne predstave. In prav osnutek vzbudi v učencu jasne in natančne predstave, kajti osnutek prisili učenca, do zbere svoje raztresene misli ter zapostavi vse, kar je prej motilo njegovo pozornost. Nato navaja osnutek vso učenčevo pozornost le na to, kar je na predmetu res značilnega, torej na njegove bistvene znake. Učenec je prisiljen, da svoje prejšnje predstave prilagodi istinitosti ter popravi, kar je napačnega, in izpopolni, kar je pomanjkljivega.

Dva primera:

Učenec opisuje po »Majerju« belina tako-le: »Belin ima štiri bela krila. Krila so posuta s prahom. Med krili vidimo truplo. Truplo ima tri dele: glavo, oprsje in zadek. Na oprsju so vrasla štiri krila in šest nog.

Na glavi ima velike oči, dolge tipalnice in zvit rilček.« Po Josin-Ganglo-
vem« berilu pa opisuje rožo: »Cvet divje rože ima pet lističev, ki stoje
v zeleni čaši. Cvetni listi tvorijo venec. Sredi venca stoje v čaši pestiči,
pod katerimi se zaplodi seme. Okoli pestičev pa so tanke niti, polne cvet-
nega prahu v rumenih glavica: prašniki.« Kljub najnatančnejšemu opisov-
vanju je še veliko vprašanje, če je dobil učenec prave, kaj šele jasne pred-
stave o telesnih delih belina oziroma sestavnih delih rože. Največkrat
učenec le klepeta o tem, kar je enkrat površno opazoval ter se raditega
tudi površno naučil. Koliko večji pa bo uspeh, če se opazovanju in spiso-
vanju pridruži še priprosta slika belina oziroma rože. [Gl. sliko 1. a), b),
g) glava z očmi, tipalnicami in rilčkom, o) oprsje z nogami in krili, z)
zadek, č) čaša, p) pestič, pr) prašniki, v) vrtni venec.]

Po medsebojnem primerjanju podobnih si oblik se razum učencev
še posebno bistri. Učenec bo takoj našel razločke, če ve, na kaj ima
obračati svojo pozornost. Tu mu kaj lahko pomaga učitelj sam, da zakrije
predmet v toliko, da vidi učenec le one dele, ki jih je treba razločevati.
Še lažje pa bo učenec ločil od celote dele, ki mu jih je razločevati s po-
močjo osnutka. Ker namreč na osnutku te dele lahko kolikor mogoče
zblížamo, je kontrast tem očitnejši. (Gl. sliko 2. a), b) in 3. c), d), e) —
d) goveji želodec, b) želodec živali, ki se hrani z mesom, c) cvet z nad-
rastlo plodnico, d) cvet s podrastlo plodnico, e) cvet s sredrastlo plod-
nico.) Zelo težavno je v ljudski šoli ponazorovanje majhnih stvari. Naši
učni predmeti se sicer malo ozirajo na stvari, ki so tako majhne, da jih
s prostim očesom le težko ali celo ne razločujemo, a vendar najskromnejši
učni načrt ne more prezreti onih majhnih bitij, ki so za naše gospodarstvo
in tudi za naše življenje odločilna ali celo usodna. Nekateri novotarji
celo zahtevajo, da imej pri prirodopisnem pouku vsak učenec v roki po-
večalno steklo. Ne glede na to, da manjka našim šolam sredstev celo
za nakup najpotrebnejših učil, kaj šele za nabavo dragih in izrednih po-
močkov, je povečalno steklo v ljudski šoli tudi radi tega manj priporoč-
ljivo, ker je treba zanj zelo vajenega očesa. Vendar je lahko pouk zelo
enostaven in uspešen, če ponazorujemo majhne predmete in njihove dele
s tem, da jih v povečanem merilu v obliki osnutka narišemo na šolsko
tablo. (Gl. sliko 3. pod f), g) — f) čebelino želo, g) rženi cvet, a) pleva,
b) pestič, c) plodnica.)

Naše prirodoznanske zbirke so zelo pomanjkljive. Posebno nam
manjka učil, s katerimi bi mogli ponazorovati razvoj in žitje prirodnih
predmetov. Tu si more učitelj iz zadrege pomagati zopet edinole s po-
močjo osnutka. (Gl. sliko 4. a), b) — a) metamorfoza žabe, b) razvoj pod-
lesne veternice.)

Osnutek sam na sebi še ne doseže popolnoma svojega smotra, če
ga riše samo učitelj na šolsko tablo. Predstave se vtisnejo v spomin
docela šele tedaj, če rišejo osnutek tudi učenci. Prerisavanje prisili učenca,
da ponovi predstave v njihovih delih kakor tudi razmerja delov do ce-
lote. Poleg tega se vidnim občutkom, potem katerih smo dobili predstavo

osnutka, z risanjem pridružijo tudi občutki gibajoče se roke. Znano pa je, da večkratni vtiski bolj pospešujejo trajnost predstav, nego samo enkratni.

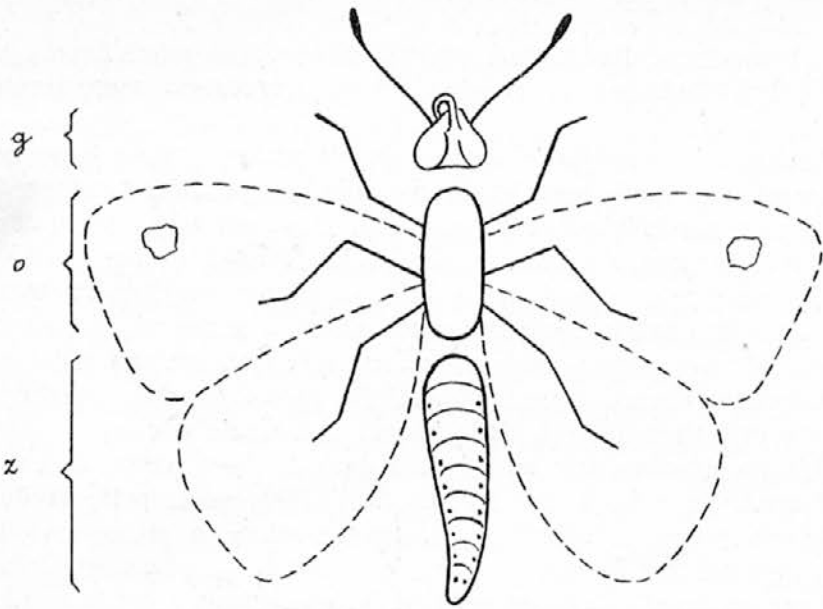
Prerisavanje je obnavljanje vzorca, risanje po spominu pa je popolnoma samostojno naznanje tega, kar smo si o kakem predmetu zapomnili. Če torej učenec nariše osnutek po spominu, je učitelj lahko prepričan, da učenec tudi razume obravnavani predmet. Narišemo namreč lahko samo to, kar smo prav gledali ter v bistvu tudi razumeli, dočim tega, kar nam je v bistvu nejasno, kar smo sicer gledali s telesnimi, ne pa tudi z duševnimi očmi, ne bomo nikdar prav narisali. Ponesrečena risba po spominu napeljuje učenca k samopoizkušnji; vsaka napaka vzpodbuja učenca, da v prihodnje bistreje gleda in tudi natančneje riše.

Risanje po spominu daje učitelju tudi priliko, da ve ceniti duševne zmožnosti otrok po njihovi individualnosti. Večkrat se pripeti, da ima otrok o kakem predmetu popolnoma jasne predstave, a pri opisovanju pa vendar obstane, ker še nima v govorjenju dovoljne spretnosti. Zakaj bi takemu otroku branili, da ne bi pokazal svojega znanja s kredo v roki. Da pa pri takem pouku vaja jezika ne bo na škodi, zato že skrbi učitelj, ki si je svest svoje naloge.

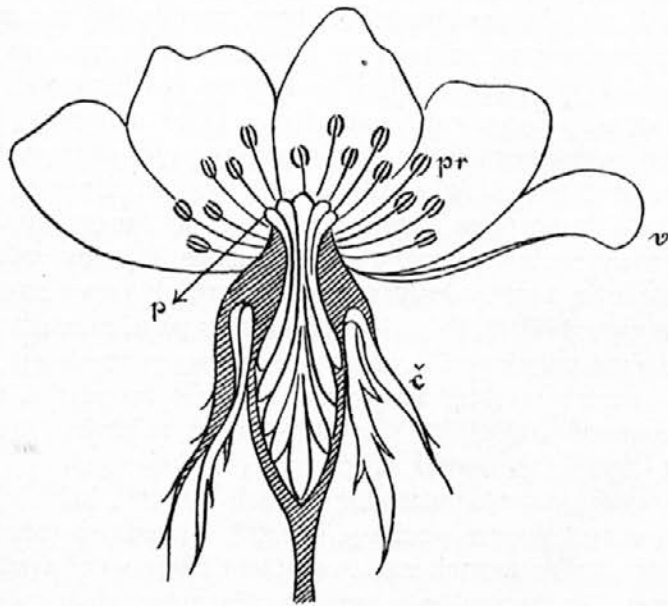
Prirodopisni osnutek tudi veliko pripomore h koncentraciji pouka; družji namreč prirodopisni in risarski pouk. Kljub mnogim pretiravanjem vplivajo zelo ugodno stremljenja po preuredbi risarskega pouka. Velikega pomena je predvsem uvedba risanja po naravi, s katerim bo prej ali slej oživelo tudi risanje ornamentov. Oboje, risanje po naravi kakor tudi risanje ornamentov pa zahteva od risarja kolikortoliko poznanja najpriprostejših naravnih zakonov. Res se večkrat povdarja, da risanje po naravi ne zahteva bogve kake natančnosti in je tudi pravilno, da smo skromni pri ocenjevanju risarskih izdelkov svojih učencev. Zahtevati pa vendar moramo vselej, da se učenec ne pregreši zoper naravo risanega predmeta. Če damo n. pr. rastlini obliko, ki je naravnemu sestavu rastline nasprotna, recimo zvončku mesto sabljastih listov srčaste in mesto dolgega stebelca kratko, je to gotovo pregrešek zoper naravo, ki ga ne bomo nikomur odpustili. Prirodopisni osnutek pa učenca nevede in vendar gotovo seznanj popolnoma z naravnim sestavom predmeta. Zato je prirodopisni osnutek izvrstna predvaja za risanje po naravi, pa tudi za risanje ornamentov. (Gl. sliko V. a), b) — a) zvonček in 1) osnutek, 2) ornament; b) čolna: 1) osnutek, 2) po naravi.)

Iz pravkar povedanega lahko vsakdo razvidi, kako važen učni pomoček pri prirodopisnem pouku je osnutek. Seveda se osnutek pri pouku tudi lahko pogreša; a pouk zahteva potem mnogo več truda, če hočemo doseči uspeh. Večji trud je v tem slučaju nepotreben, nepotreben trud pa je zapravljanje časa in naših moči.

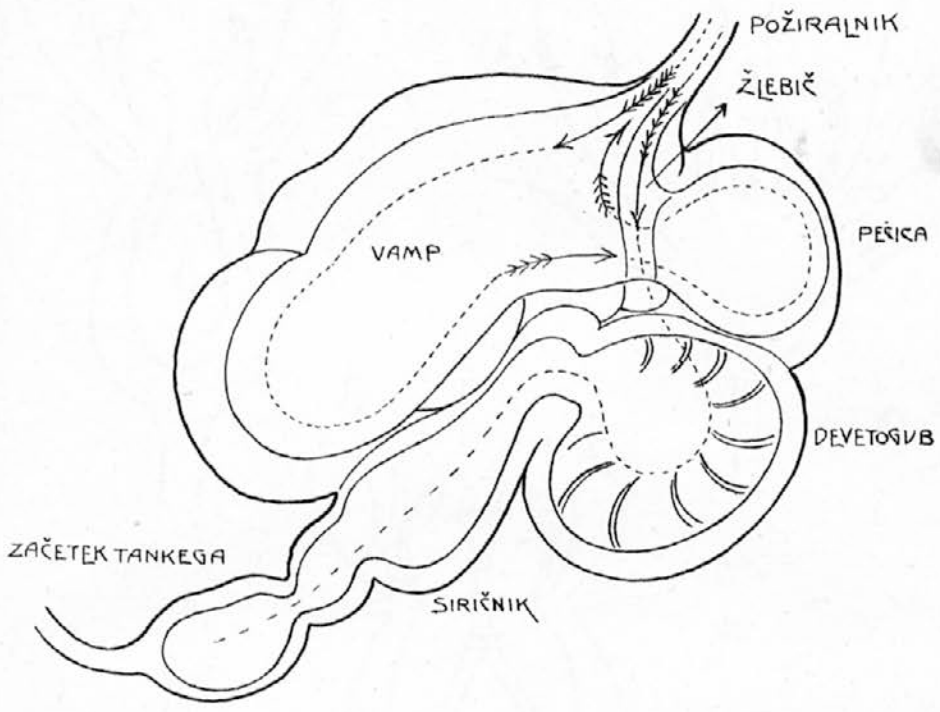
R. G.

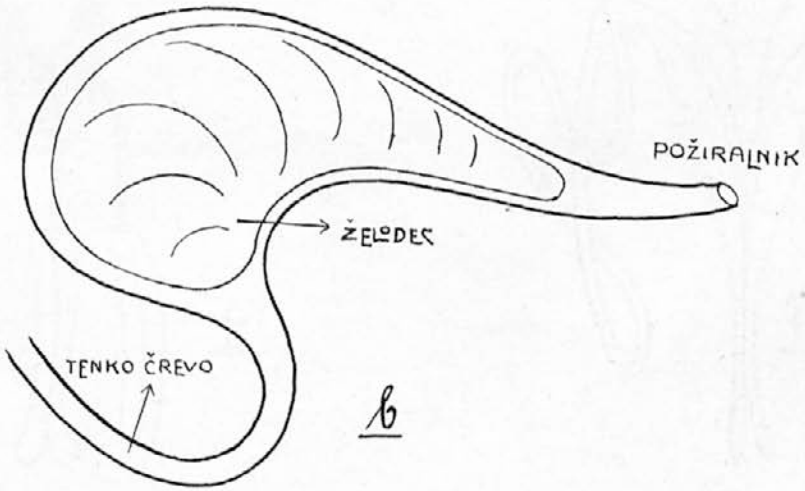
a

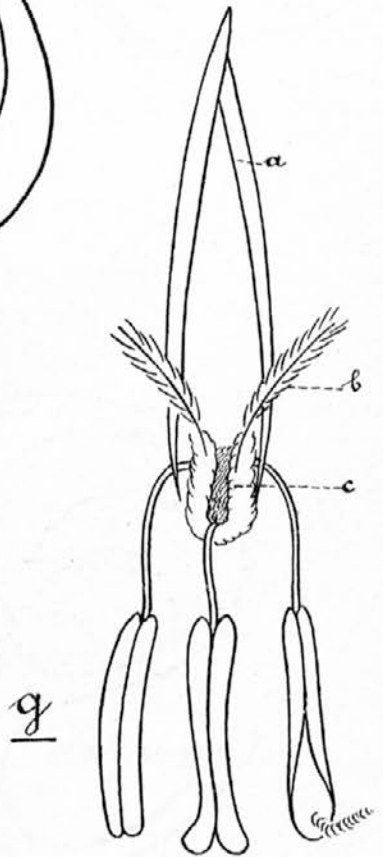
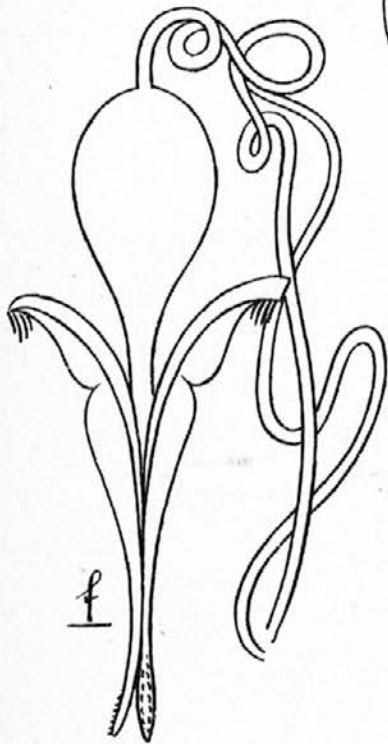
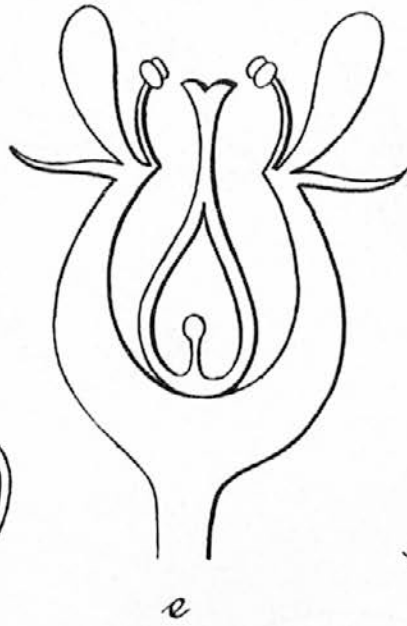
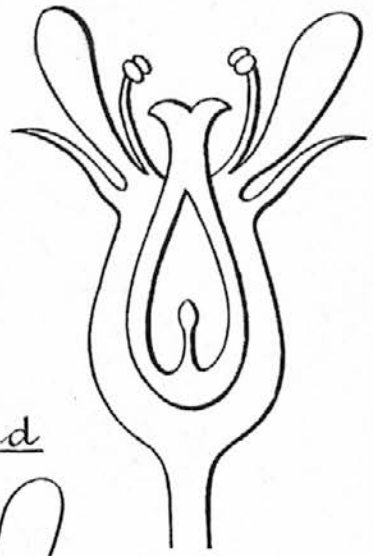
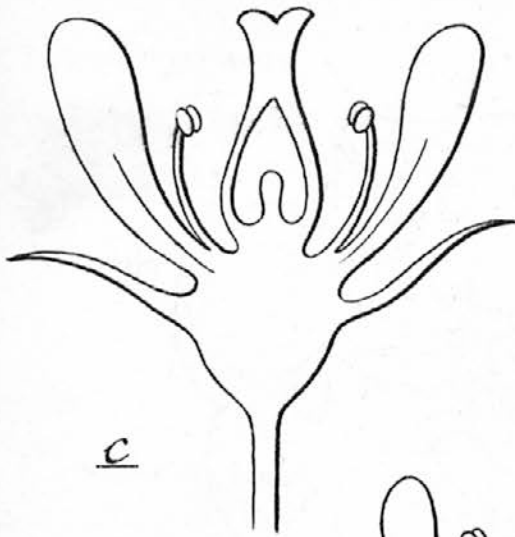
b

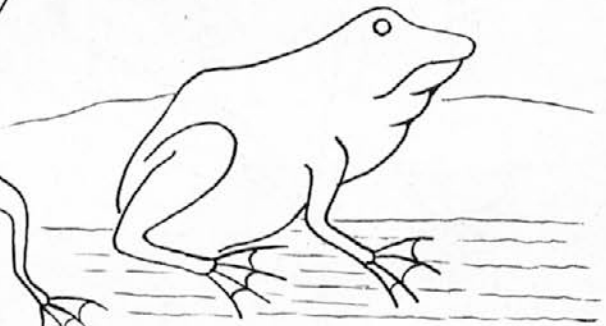
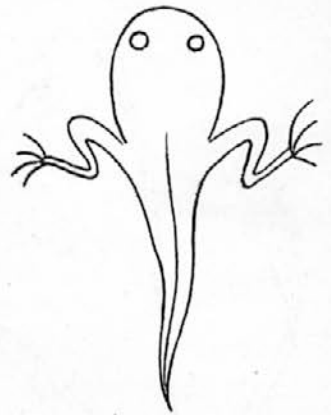

a

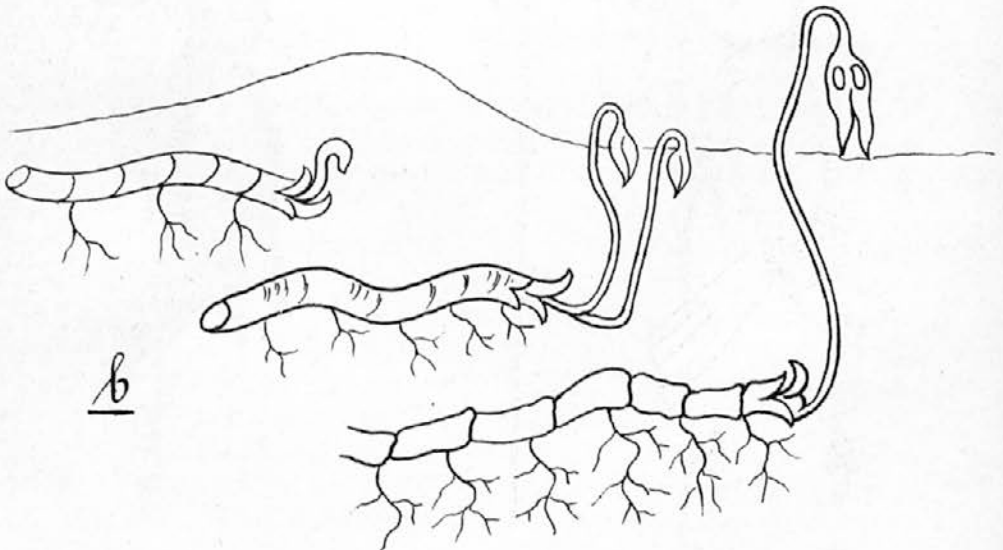

b

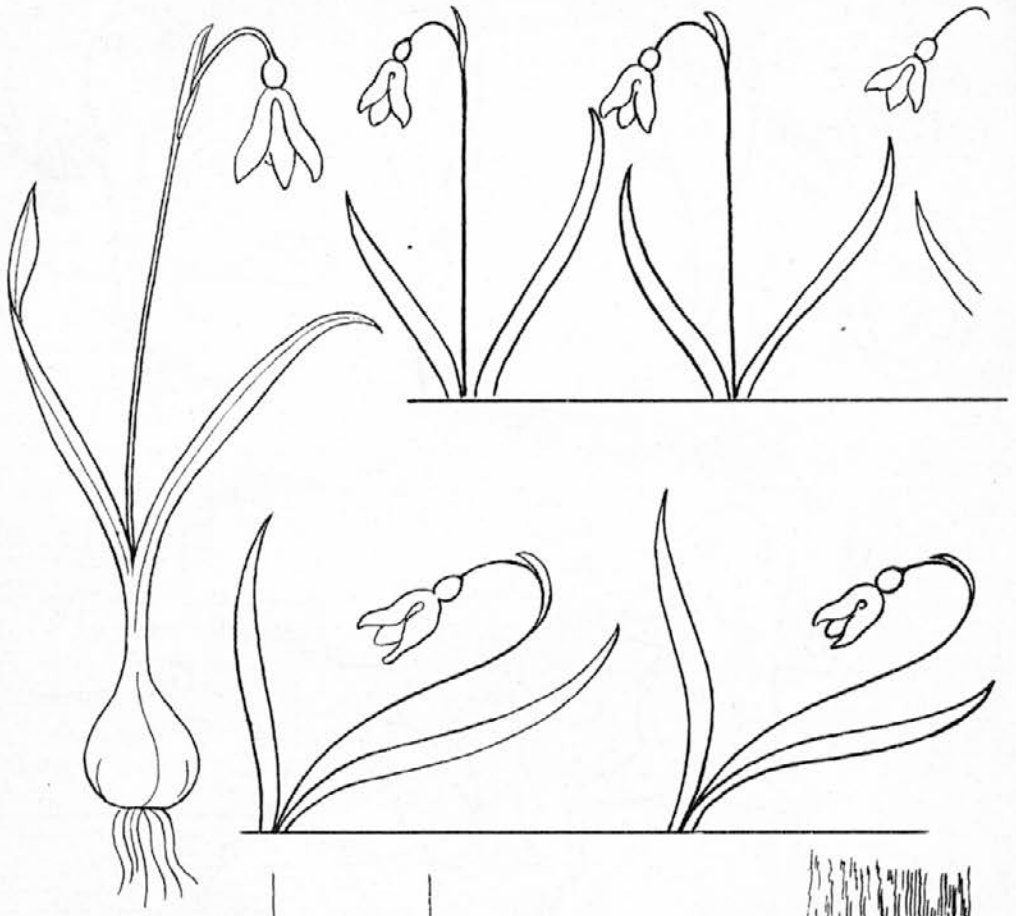

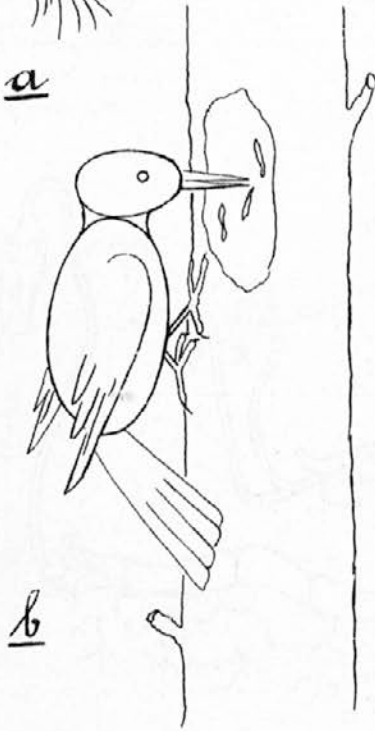
a

b

a

b

O katehetskih nazorilih.

(Konferenčno poročilo župnika J. Mikš-a.)

Naše šole žrtvujejo leto za letom velike svote za učila v šoli. Slišal sem starejšega učitelja reči: Mlajši vse drugače učé, kakor smo se mi učili. Ta nova metoda obstoji posebno v tem, da se poduk skoro pedantično navezuje na mnogovrstna nazorila. Odtod toliko slik in modelov po šolskih omarah.

Mi katehetje vsaj dosedaj v tem oziru krajnim šolskim svetom nismo napravljali posebnih troškov. Zakaj ne, in ali zaslužimo za to pohvalo ali grajo, na to bi radi v naslednjem odgovorili.

1. O nazorilih sploh.

Eden prvih metodičnih principov je: poduk bodi nazoren! Zakaj? Zato, ker otroci delujejo najprej s svojimi čuti, posebno z očmi. Um je otroku še premalo razvit, da bi mogel veliko misliti in sklepati; zato pride težko do jasnih pojmov in predstav. Ako vidi stvar samo »in natura« ali pa vsaj naslikano, potem si jo lahko dobro predstavlja. Noben še tako dober opis ne doseže nazorila. Pestalozzi si je štel to za glavno svojo zaslugo, da se je po njegovem prizadevanju splošno uveljavilo načelo, da je **n a z o r** temelj vsemu pouku. (Der höchste, oberste Grundsatz des Unterrichtes ist die Anerkennung, daß die Anschauung das Fundament alles Erkenntnisses ist.)

Zakaj je nazoren pouk **t a k o v a ž e n**? Ker je primeren otroški naravi, ker priganja otroke, da pazijo in sodelujejo z učiteljem in dobijo veselje do šole. V šoli brez nazornega pouka bodo otroci kot leseni kipi, mrtvi, zaspani in uspeh take šole mora biti minimalen.

2. O nazorilih za krščanski nauk.

Ali veljajo ti principi tudi za krščanski nauk? Tudi, in še celo v večji meri. Pridenemo pa kar takoj tukaj, da je za krščanski nauk **t e ž j e** dobiti primernih učil, kakor za druge šolske predmete; težje je tudi **p r a v r a b i t i** učila pri verskem pouku, in če bi v šoli rabili **s a m o** slike ali to, kar navadno umevamo pod učili, bi svoji duhovniški nalogi v šoli ne zadostili.

Splošno pa vendar velja, da so učila velikega pomena tudi pri krščanskem nauku. Navedimo sodbi samo dveh priznanih veščakov-pedagogov. Fr. Baumgartner: »Wie allbekannt, läßt sich durch Vorzeigen von Gegenständen, oder wo dies nicht möglich ist, durch Verwendung von Bildern, Bilderbüchern, Illustrationen und Karten, Modellen . . . am leichtesten das Herz, das Interesse und die Aufmerksamkeit entzünden. Die Wirkung unserer Fibeln auf die Kleinen beruht in erster Linie auf den Illustrationen und Bildern, die das Kindergemüt in tausendfache Schwingungen versetzen. (Päd. Psychologie str. 71.) Spirago pa pravi o koristi

bibličnih slik nastopno: »Sie prägen die Geschichte dem Gedächtnisse tiefer ein. Die Bilder ersetzen dem lesensunkundigen Kinde das Buch. Die biblischen Bilder versetzen auf den Schauplatz der Erzählung und machen somit die Geschichte anschaulich und lebendig, dadurch wird der Religionsunterricht den Kindern interessant und angenehm. Man sieht das schon an der Freude, die die Kinder beim Mitbringen eines Bildes äußern. Denn die Kinder brechen beim Vorzeigen des Bildes unwillkürlich in Äußerungen des Mitleides, des Schmerzes, der Freude und dergleichen aus . . .«

Vse to je čisto umljivo, če se spomnimo, kako radi imajo otroci celo majhne podobice. Cerkev se je slik vedno posluževala pri pouku. Že v katakombah so vsekavali znamenja in slikali podobe na stene. Kako modro je znalo bogoslužje uporabiti razne simbole pri cerkvenih obredih, o tem se je v našem listu že pisalo. Oltarji, kipi, sveče, večna luč, barva mašnih plaščev, kadilo, zvonovi, orgle, petje, križev pot, — kaj je vse to družega kakor učilo za vernike, da so dolžni Boga častiti in ljubiti. V srednjem veku, ko niso znali ljudje ne brati in ne pisati, so bile takomenovane »Armenbibel« najlažji katekizem za ljudstvo. Prvi Kanizijevi katekizmi so bili ilustrirani; nekatere izdaje so imele do sto podob. Ko se je začelo tiskarstvo, so mesto slik prišle bolj v veljavo suhoparne črke. Novejši čas pa morajo biti zopet povsod slike. Ali je leposloven list priljubljen, če ni ilustriran? Tudi vsi najnovejši katekizmi, n. pr. avgsburški, ogrski, bavarski so opremljeni z nazornimi slikarijami.

Gotovo je torej prav, da se tudi cerkev še zmeraj poslužuje — slik — tega važnega pripomočka v dosego svojih namenov, posebno pri krščanskem nauku, kjer ima katehet opraviti dostikrat s tako težkimi, abstraktnimi pojmi. In ravno radi tega za krščanski nauk ni lahko najti vedno primernih pomočkov. Ako bi pa z rabo učil pri tem predmetu *p r e t i r a v a l i*, bi lahko svojo katehetsko nalogo *s k a z i l i*. Zakaj tako?

Ako kličejo učitelji: učila, učila! — ni to ravno nevarno, ker njihovi predmeti so nekaj vidnega. Katehet pa mora računati z dejstvom, da je *v e r a n a d n a r a v n a*, kjer se torej ne more vsake resnice ponazoriti. Krščanski nauk vsebuje tudi *v e r s k e s k r i v n o s t i*, našteva stvari, katerih s telesnimi očmi ne moremo gledati in ki presegajo naš razum. Tukaj se moramo ukloniti *b o ž j e m u r a z o d e n j u* in *b e s e d i K r i s t u s o v i*.

Zato so se že odlični pedagogi oglasili zoper *p r e t i r a n o* rabo učil (Dr. Vogel: Gegen den Bilderkultus), češ, da vodi ljudstvo v *m a t e r i a l i z e m*. Ti povdarjajo, da je treba misli starejših šolarjev od vidnih stvari modro obračati k nevidnim, kakor so: duša, čednost, pregreha, sramota, večnost itd.

Katehetovo delo mora obsegati *t r o j n o* vzgojo: vzgojo *u m a*, vzgojo *v o l j e* in vzgojo *s r c a*. Učila sama imajo najprej namen bistriti *u m* otrokom, dasi vplivajo indirektno tudi na voljo in srce. *V o l j o* in *s r c e* učenca pridobiti za Boga, to mora ostati prvi cilj katehezi. Ako

bi katehet to prezrl, in le preveč razlagal in pojašnjeval, bi s tem zgubil veliko časa in obenem lahko pozabil na važnejšo svojo nalogo.

Pri nas se seveda doslej gotovo še ni bati, da bi preveč rabili učila.

3. Katera uradna nazorila imamo za krščanski nauk?

Po Pichlerju: »Unser Religionsunterricht«, p. 91, posnamemo te-le podatke: Za svetne predmete je uradno odobrenih 1231 stenskih podob in slik, za krščanski nauk je samo pet zbirk z 69 slikami. Te zbirke so:

1. Pr. Furrer, pet podob iz Palestine: Tiberia, Karmel, gora osem blagrov, Mrtvo morje in Sinajska gora. Vsaka stane 7 K 50 h. Založba: Gebrüder Künzli, Zürich.

2. Pesslerjeve biblične slike, 32 listov; založil Hölzel na Dunaju. 24 kron.

3. Palästina-Bilder, Fr. Preuschen, Verlag Rosh, Giessen. Šest slik.

4. Dr. Swoboda, liturgične slike; založba Heinrich, Kirsch, Dunaj, na papirju 30 K.

5. Jeruzalemski tempelj ob času Kristusovem. Verlag Adolf Eberhardt, Warmbrunn, 5 mark.

6. Za škofije Prago, Solnograd in Litomerice so odobrene tudi Heinemannove, ali kakor mi pravimo, Herderjeve biblične slike, ki so nam znane.

Po § 18. novega učnega reda je zaukazan za vsako šolo tudi Hölzelov zemljevid Palestine.

Poleg tega pridejo v rabo slike v velikih in malih zgodbah. V malih zgodbah, ki so izšle v Herderjevi zalogi, so slike Heinemannove, slike v Schusterjevih zgodbah so čisto drugačne.

Katalog, ki so ga izdali ljubljanski gospodje kateheti ob času katehetske razstave, navaja še več drugih zbirk, ki so jih oskrbele nemške tvrdke in ki uradno sicer niso priporočene, vendar pa je marsikaj dobrega in porabnega. Seveda kar ima vrednost, je pa tudi precej drago.

Zemljevidi, ki se priporočajo, so: Haardt-Orožen (slov.) Palestina, Javůrek Palestina (češko delo), Palestina iz zračnega vida, Kozenn Palestina, Rössel, Schulwandkarte der bibl. Länder bis zur Zeit der Kreuzzüge, mit Karton: Palästina zur Zeit Christi.

Odkar se je povečalo zanimanje za katehetsko vprašanje, se je že marsikaj nabavilo za naše šole; mnogokje pa še pogrešamo najpotrebnejših nazoril. Kdor hoče podatkov o nazorilih za verski pouk, naj naroči v »Katoliški bukvarni« razstavni katalog, kjer bo našel vse, kar se da priporočati. Marsikaj pa se je ocenilo in naznanilo v letošnjih številkah »Slov. Učitelja«. Porabimo to, kar imamo, potem pa zgodbe v šolo. Zgodbe dajo največ priložnosti, da se nazorno razložé posamezni deli katekizma, otrokom se pa po zgodbah krščanski nauk priljubi.

Delajmo pa obenem na to, da dobimo več in boljših uradnih nazoril za krščanski nauk.

Kaj bi se moglo doseči?

1. Preskrbe naj se enotne biblične slike, da bodo otroci gledali zmeraj enake podobe. Ako teh učil ne založi državni šolski fond, naj jih založe p. n. ordinariati, kakor so založili katekizem, da ne bomo domačega denarja na tuje pošiljali.

2. K vsem petim delom katekizma se lahko izdajo slikane priloge v velikem formatu. Kako bi to poživilo verouk! Res je, da se točno vsega v katekizmu ne more ponazoriti, ali na pomoč bi prišle primere, simboli. Kako bi se podala koncem apostolske vere podoba svetega Petra Veroneškega, v trenutku, ko ga morivci pobijejo na tla. Le majhno reminiscenco! Ko je Peter, sin krivoverskih staršev, še kot majhen deček hodil v neko katoliško šolo, ga sreča iz šole gredočega njegov stric, ki ga vpraša: »Peterček, kaj ste se danes učili v šoli?« »Apostolsko vero,« odgovori veselo deček. To pa stricu ni bilo všeč. Takoj pove staršem, da morajo dečka vzeti iz katoliške šole. Storili so to, a bilo je že prepozno. Deček je postal katoličan, duhovnik, ter je z besedo in peresom pogumno branil sveto katoliško cerkev. Nekoč ga napadejo krivoverski Albigeni na ulici. Pobijejo ga na tla. Ko je ležal na tleh, je stegnil roko in pomočil palec v lastno kri, se pokrižal ter začel moliti apostolsko vero. In med tem, ko je molil, je umrl mučenec za apostolsko vero.

Vzemimo še drug zgled! Kako naj se pojasni nauk o posvečujoči milosti. Morda bi bilo mogoče tako-le: Mislimo si sliko, kako oče doma cepi drevesa. Vejevje divjaka, ki donaša le lesnike ali drobnico, odžaga in v debelce vtakne žlahtne mladike. Glejte cepljeno jabolano čez nekoliko let, kako se rdečé na nji lepa, žlahtna jabolka! Divjak, to smo od matere mi; žlahten cepič je milost božja — sad — to so dela, storjena v milosti božji. Pri rajnem župniku L., ki je umrl v Matenji vasi pri Postojni, sem videl svojčas simbolično ilustrirane božje zapovedi, prav zanimivo sliko, ki mi jo je gospod z velikim veseljem razlagal. Tako bi se moglo ilustrirati vse dele katekizma, posebno nauk od krščanske pravičnosti, telesna in duhovna dela usmiljenja. Uporabne in lepe podobe ima Hattler v svojem »Hausbrod«. Kako lepo nalogo bi imel duhovnik-slikar, ako bi se v zvezi z dobrimi kateheti lotil vprašanja, kako ilustrirati katekizem!

Izpregovorimo še besedo o sedanjem »malem katekizmu«. Po našem mnenju nima ta nobenega pomena za tiste učence, za katere je namenjen; k večjemu ima pomen kot ročna knjiga za kateheta.

Treba bi bilo priskrbeti učencem prvega in drugega leta samo male biblične slike, katere bi se dale vsem v roko. Pridejana bi lahko bila nekatera vprašanja iz katekizma. To bi bil po našem mnenju primeren katekizem za začetnike. (Tako je urejen mali ogrski katekizem, ki se dobi tudi v nemškem prevodu. Op. ured.) Saj so tudi abecedniki tako uravnani; v knjigi bere in vidi učenec, kar ima obenem na stenskem abecedniku.

3. Posebna zbirka naj bi se izdala za vse praznike in glavne svetnike celega leta. Tvrška Felizian Rauch je izdala knjigo: »Das Kirchenjahr in Bildern.« Slike so Untersbergerjeve in so nekatere prav čedne,

samo za splošno rabo v šoli niso, ker so premajhne. Ako bi bile slike večje in kolorirane, kakó bi se dale dobro rabiti. Brez dvoma bo prišlo precej več praktičnega krščanskega duha med učence, ako se med prazniki v letu ne pozabi opozoriti na razne svetnike, ki so živeli tako, kakor vera zahteva.

Vse to izvršiti ni delo posameznikov, ampak združenih katehetskih društev in ordinariatov.

6. Kako naj delamo, dokler več učil ne dobimo?

Ali naj samo tožimo? O ne! Pač bi se motili, če bi mislili, da bi slike nadomestile živega, vnetega, pobožnega kateheta? Kakor ni zadosti, da kupi kmet kak gospodarski stroj, marveč treba, da se ta stroj tudi pametno in modro rabi, prav tako je s katehetskimi učili. Stroj ostane stroj, pamet je pa pamet.

Razumen katehet bo našel učil, če tudi sicer nobenega učila nima v šolski omari.

1. Nazorilo je katehet sam, njegova oseba, njegov obraz, njegova beseda, njegovo vedenje, da celo njegova obleka. Dunajski katehet Holzbaum pravi v nekem svojem referatu, ki ga je imel pri dunajskem pedagoškem kurzu: »Das allerwichtigste Mittel, die Kinder wahrhaft religiös und ihnen die Gnadenmittel unserer Religion wirklich lieb zu machen, habe ich mir auf den Schluß aufgespart. Auf diesem Mittel, das uns Katecheten zur Verdemütigung und zugleich zum intensiveren Streben nach der eigenen Vollkommenheit nötigt, ruht der besondere Segen Gottes für die religiöse Erziehung der Kinder. Es ist der kindliche Glaube, die überzeugte Frömmigkeit, das sittenreine Leben des Katecheten selbst, sowie sein Eifer in religiösen Dingen.«

2. Tak katehet se bo pripravljajal za šolo . . . Stavil si bode pred podukom trojno vprašanje: Kaj hočem danes učiti, kako hočem to učiti in kaj hočem s tem doseči. Profesor Kržič je rekel na katehetskem shodu v Ljubljani: »Kateheza je pridiga za otroke. Ako na prižnico ne gremo brez priprave, kako bi mogli brez priprave pridigati otrokom, ko je to še mnogo težje.«

Priprava je daljna in bližnja. Bližnja obstoji v tem, da pomisli, kako si bo za isto uro snov razdelil, pojasnil, kaj vprašal, tudi koga vprašal. V Schneiderjevem »Manuale sacerdotum« je tudi posebna molitev za kateheta pred podukom. Ako bo šel tako pripravljen v šolo, bo šlo vse v redu, nastopal bo zavestno, lažje bo ohranil disciplino in izgubil ne bo nič časa. Ako se bo pripravljajal, bo našel pripomočkov, ki mu bodo služili pri razlagi, primerov iz narave, zgledov iz zgodovine, posebno iz življenja svetnikov, osobito onih, ki jih tisti teden obhajamo.

V šoli bo vzel večkrat kredo, ker s tem bo velikrat hitreje kako reč pojasnil, ako bo nekoliko potez naredil na tabli. Uporabil bo šolska berila, v katerih se dobi marsikaj lepega, kar je zato boljše, ker je

že otrokom znano. Včasih bo prinesel pratio v šolo, da opozori na razne godove svetnikov. Kako vlečejo Kržičevi »Zgledi bogoljubnih otrok«. Ali hočeš mar razlagati, kaj se pravi Boga ljubiti? Boljše je poskati primeren z g l e d. Ako govorimo n. pr. o prvih čudežih na Brezjah, otroci tako poslušajo, da se kar dihati ne upajo. Ali naj dobé zaupanje do Marije, če se bodo samo učili tista suha vprašanja o Mariji v katekizmu.

Tudi c e r k v e n o p e t j e je važen pripomoček, kar žal menda preveč prezremo. Dobro nazorilo je stroga disciplina v šoli — in v c e r k v i. »Es ist wirklich beklagenswert,« pravi pisatelj Ohler, »daß man bei der Erziehung die Teilnahme am Gottesdienste, ein Bildungsmittel, das die katholische Kirche allein in so großartigem Maßstabe besitzt, viel zu wenig berücksichtigt hat. Was vermag einen tieferen Eindruck im Herzen eines jeden Menschen, auch des Kindes, zurückzulassen, als unser Gottesdienst, wenn man sich nur im Geiste und in der Wahrheit daran beteiligt. (Paed. kath. Corr., p. 274.)

Lahko sklenemo.

Vemo sicer, da so vera, upanje, ljubezen — tri božje čednosti, dar milosti božje. A mi kljub temu narurnih sredstev ne smemo zavreči. Taka narurna sredstva so učila v šoli.

Opozoriti na to ter obenem namigniti, da ne bo nepotrebno, če se bomo več bavili s katehetsko literaturo, ta namen je imelo moje poročilo.

Nazornost pri poučevanju krščanskega nauka.

Katehet Ignacij Nadrah.

Med vzroki, ki vodijo človeka v nevero, se poudarja posebno spridenost srca, napuh in nepoznanje verskih resnic. Da igra nepoznanje verskih resnic pri neveri zelo važno vlogo, temu bo gotovo vsakdo pritrnil, ki je imel kedaj priliko razgovarjati se o verskih rečeh z ljudmi veri sovražnimi. To je pokazala tudi lansko leto v državnem zboru vseučiliška debata, pri kateri so nasprotniki katoliške cerkve s svojimi tožbami razodevali, da katoliše cerkve in njenega nauka ne poznajo.

Kateri pa so vzroki neznanja krščanskega nauka?

Po raznih deželah ne dobivajo mnogi sploh nobenega verskega pouka. Ti seveda katoliške cerkve poznati ne morejo. So pa drugi, ki so se m o r a l i učiti v šolskih letih krščanskega nauka, po so sedaj v tej znanosti veliki nevedneži. To gotovo najbolj zato, ker se pozneje, ko so šolo zapustili, prav nič več niso zmenili za krščanski nauk, ampak so morda prebirali spise, ki s smešenjem ali z lažidokazi pobijajo vero in cerkev. Vzrok njihove nevednosti pa utegne biti še neki drugi. Morda so v mla-

dosti znali na pamet celi katekizem in, če so gimnazijo obiskavali ali kako drugo srednjo šolo, so se morda učili tako pridno, da so dobivali najboljše rede. Znali so na pamet, kar se jim je nalagalo iz učne knjige, r a z u m e l i pa niso tega, kar so se učili, in ker niso razumeli, tudi niso imeli veselja do vednosti in niso nikoli prodrli v njeno notranje, ampak ostali vedno na površju. Vse njihovo znanje je ostalo plitvo in se je zato hitro izgubilo.

Ni torej glavna reč, da otroci znajo na pamet to, kar jim podajajo učne knjige, ampak da r a z u m e j o verske nauke. Zato je naloga dobrega kateheta, da otrokom verske vede tako razlaga, da jih bodo razumeli. Če jih bodo razumeli, jih bodo tudi znali in ohranili dalj časa v spominu.

Najbolj zanesljiva pot do razumevanja pa je nazornost pri poučevanju. In moja naloga je, da povem danes nekaj misli o tej nazornosti.

Razložil bom najprej pojem nazornosti, potem bom skušal dokazati njeno potrebo in na zadnje bom podal nekaj praktičnih pravil, kako naj katehet poučuje nazorno.

I.

Dva brata sta živela v puščavi kot puščavnika. Za svet se nista menila, svet se pa za nju ni menil. Enkrat je moral iti starejši brat v mesto. Ko se je vrnil k svojemu bratu, mu je ves žalosten pripovedoval, koliko je prepira med svetom in kako se ljudje kregajo zavoljo denarja, hiš, njiv itd. Mlajši brat pa ni mogel razumeti, kaj je pravzaprav p r e p i r, in starejši mu z vso svojo učenostjo tega ni mogel razložiti. Razložiti mu je pa hotel besedo prepir na vsak način. Vzame opeko in pravi bratu: »Nâ, to opeko pa reci, da je tvoja, jaz bom pa rekel, da je moja. In kadar bom jaz rekel: ‚Moja je‘, reci ti: ‚Ni res, moja je‘.«

Mlajši brat vzame opeko, starejši pa pravi: »Ta opeka je moja«. In brat mu jo pomoli nasproti in pravi: »Če je tvoja, pa jo vzemi«.

Sedaj je brat obupal, da bi mogel kdaj razložiti bratu besedo prepir.

Vendar je bil njegov poskus prav praktičen. Hotel je, da bi njegov brat z lastnimi očmi gledal in z lastnimi ušesi slišal in morda tudi s svojim srcem čutil prepir.

Če kdo tako poučuje, da učenec tudi s svojimi čuti sodeluje pri spoznavanju, poučuje nazorno.

Beseda je vzeta od glagola zreti, ker z vidom dobi človek največ predstav od vnanjega sveta.

Nekateri rabijo besedo nazornost samo v tem pomenu, da se dá z njo učencu jasno predstaviti zgolj telesnih bitij. Govore pa tudi o duhovni nazornosti, ki ni nič drugega, kakor jasno in razločno poučevanje.

Jaz pa mislim, da se nazornost prav lahko vzame v tem pomenu, ki sem ji ga zgoraj dal. In ker ima človek dvojno spoznanje, namreč višje, to je razum, in nižje, ki je odvisno od čutov, b i l a h k o i m e n o v a l i nazorno poučevanje ono poučevanje, ki se vselej, kadar je potrebno, ozira najprej na nižje ali čutno

spoznanje in s sodelovanjem čutnega spoznanja hoče privedi razum do jasnih pojmov.

Ker more človek s svojimi čuti spoznati le to, kar je konkretnega (*concretere*), bi lahko rekli, da poučuje nazorno tisti, ki podaja učencem konkretne slučaje ali reči in potem iz njih, če je treba, izvaja to, kar je abstraktnega.

Kdor pa pri pouku deluje samo s tem, kar je abstraktno, pravimo, da uči abstraktno. Preveč ali celo zgolj abstraktno poučevanje v ljudski šoli, pa tudi v srednjih šolah, je skoro neplodno, ker je nepsihološko.

II.

Delovanje naše duše je tako, da zahteva nazorno poučevanje. Vsak človek ima v zakladnici svojega uma več ali manj pojmov. Kako si je te pojme pridobil? Gotovo le z opazovanjem konkretnih reči. Pojem »lep« imamo zato, ker vidimo lepe ljudi, lepe živali, lepe rastline itd. Ko bi ne bilo konkretnih reči, ki so lepe, bi tega pojma nihče ne imel. Tako je tudi z drugimi pojmi. In o nadčutnih rečeh imamo samo v toliko neki pojem, v kolikor jih primerjamo s konkretnimi rečmi. O posvečujoči milosti vem, da je nevidna, nematerijalna itd. in da je neka *qualitas*, kakor je *qualitas* gorkota, mokrota itd. Do pojma milosti me pripelje negacija in analogija tega, kar je konkretno.

Človek tudi ne more imeti nobene misli, nobene ideje, ne da bi si napravil v svoji domišljiji za abstraktno idejo konkretne podobe. Podoba v domišljiji bo seveda le tedaj prava, če je ideja prava.

Brez konkretnega torej v sedanjem človekovem stanu niso zmožni abstraktni pojmi.

Kaj sledi iz tega?

Kadar razlaga katehet učencu reči, o katerih ta nima še nobenega pojma, ali pa samo nejasne pojme, mu mora te pojme pojasniti s tem, da napravi v njegovi domišljiji za te pojme potrebne konkretne predstave, ali z drugo besedo: učiti mora nazorno.

Le tedaj bi smel učiti samo abstraktno, kadar bi bil prepričan, da ima učenec v svoji domišljiji že ves material, ki mu je potreben, da bo mogel sestaviti za njegov abstraktni pouk različne konkretne predstave, in da je tudi sposoben sestaviti na podlagi njegovega nauka take predstave.

Čim manjši je učenec, tem manj predstav ima v zalogi svoje domišljije, tem manj je tudi sposoben tvoriti nove predstave. Zato mora biti pouk pri najmanjših učencih popolnoma nazoren. Čim bolj učenci napredujejo v starosti in vednosti, tem bolj se lahko opušča nazornost in se prehaja k abstraktnemu pouku. Toda popolnoma abstrakten pouk nikoli ne sme biti, tudi v semenišču ne, ker vedno velja pravilo, da se morajo nepoznani pojmi abstrahirati iz jasnih konkretnih predstav. Pojem, za katerega človek v svoji domišljiji nima jasne podobe, je kakor strah, ki je v sredi votel in okoli in okoli ga nič ni.

Sicer pa ni treba učenih dokazov za to, da je nazornost pri pouku potrebna. Za to najdemo dokaze v vsakdanjem življenju. Kolikokrat se n. pr. poslužujemo raznih primerov, pa tudi drugih nazoril, da bližnjemu razodenemo svoje misli. Saj so že besede, s katerimi izražamo nadčutne pojme, vzete od vidnega sveta. N. pr.: duh, razsvetljenje sv. Duha, neizbrisno znamenje, sv. Trojica itd.

Ljudstvo najrajše posluša tiste pridigarje, ki govore nazorno, in njihove govore si tudi trajno zapomni. Če pa govornik govori skoro samo abstraktno, bo cerkev kmalu prazna. Ljudje se dolgočasijo, ker si k abstraktnemu pouku ne znajo narediti konkretnih predstav, ali pa so preleni, da bi si jih delali. Dandanes ni zadosti, da daš človeku kruha v roko; če hočeš, da bo jedel, ga moraš pitati. In če je pri odraslih tako, kaj naj rečem o mladini ?

Zato je pa tudi Gospod Jezus Kristus tako nazorno učil. Ko je šel mimo vinske trte, jo je pokazal apostolom in je rekel: »Jaz sem vinska trta, vi ste mladike«. Sedel je na polju, v njegovi okolici so rastle lilije in nad njimi je letela tropa ptičev. Jezus je oboje pokazal poslušalcem: »Poglejte ptice pod nebom . . . pogledajte lilije na polju«, in jih je tako učil zaupati v božjo previdnost. Tako nazoren je bil njegov nauk, da evangelist pravi, da brez prilik celo ni govoril. Kako lahko je zato umeti sv. evange-
lije, med tem ko je abstraktni sv. Pavel tako težko razumljiv.

Da tudi vsi dobri pedagogi, duhovniki in posvetnjaki, poudarjajo potrebo nazornosti pri pouku, tega menda ni treba še posebej omenjati. In menim, da so tisti časi za vselej minili, ko je ves pouk krščanskega nauka obstal v tem, da so se učencu z mnogim trudom vbile v glavo nekatere formule, ki jih ni mogel razumeti.

Poglejmo sedaj še, k a k o naj poučuje katehet, da bo njegovo poučevanje v resnici nazorno.

III.

Predmeti, ki o njih govori krščanski nauk, so nekateri čutom popolnoma dostopni (sinnlich wahrnehmbar), n. pr. oltar in njegovi deli. Nekateri se morejo deloma spoznati s čuti, deloma pa so nadčutni, n. pr. človek, pri katerem se vidi telo, duša pa ne; ali sv. krst, pri katerem se spozna s čuti vidno znamenje, milost se pa ne vidi; ponižnost, ki je sama abstraktna reč, pa se razodeva vidno na človeku. Mnogi predmeti pa so popolnoma nadčutni, n. pr. tri osebe v Bogu, angeli, lumen gloriae, milost božja itd.

Poglejmo sedaj najprej, kako naj se ponazorujejo predmeti, ki so čutom dostopni, potem, kako se ponazorujejo predmeti, ki so čutom le deloma dostopni, in slednjič, kako je mogoče ponazoriti predmete, ki so popolnoma nadčutni.

Predmeti, ki so dostopni čutom, so nekateri tako blizu glede na čas in daljavo, da jih katehet lahko postavi pred čute svojih učencev. Take predmete naj jim pokaže in natura. Pri liturgiki n. pr. pelje katehet svoje učence v cerkev in v zakristijo in jim razkaže vse predmete. Prav tako

naj pokaže otrokom tudi liturgična dejanja, ki se vrše v cerkvi, n. pr. na cvetno nedeljo. Ker pa teh dejanj ne more razlagati tedaj, ko se vrše, jih razloži poprej v šoli in otrokom naloži, naj pazijo na vse to v cerkvi. Seveda se mora pozneje prepričati, če so si vsi res pazljivo ogledali, kar jim je razložil. Tudi o predmetih je bolje prej v šoli govoriti in jih šele potem pokazati, ker si jih otroci tako bolj s pridom ogledajo.

Razna liturgična dejanja pa katehet otrokom razloži nazorno na ta način, da ta dejanja pred očmi učencev sam izvrši, n. pr. kako se mora delati križ, kako poklekniti, ko se pride v cerkev itd. Peljati mora otroke k spovednici in jim pokazati, kako naj ravnajo, ko bodo šli k spovedi. Pri pouku za sveto obhajilo jim mora pokazati, kako naj imajo oči povešene, kako naj drže glavo itd. Pri pouku o sv. krstu bi bilo prav koristno, zlasti pri večjih deklicah, če vzame kozarec vode in izvrši pred otroci bistveni obred sv. krsta, pri čemur mu utegne šolska goba služiti za otrokovo glavo.

Pri vsem tem nazornem pouku pa se mora varovati, da reč ne postane smešna. Dobro je, otroke opomniti, da bi bilo zelo napačno, ko bi se pri takih rečeh smejali ali ko bi se doma igrali s svetimi obredi. Predaleč tudi ne sme iti pri tem ponazorovanju. Ne bilo bi prav, ko bi se katehet usedel, kakor pri spovedi in bi se mu kak otrok spovedoval izmišljene grehe, ali ko bi učence obhajal v šoli z neposvečenimi hostijami.

So pa pri krščanskem nauku tudi konkretne reči, ki so glede na čas ali na kraj od učenca tako oddaljene, da mu jih ne more pokazati in natura. Pri takih predmetih naj se posluži za ponazorovanje predmetov v n a r a v i, ki jih učenec lahko vidi in so podobni onim oddaljenim predmetom. Pri tem naj pove, kaj je na onem predmetu podobnega tisti reči, o kateri govori, in kaj si morajo misliti drugače. In tako nastane v učenčevi fantaziji dokaj jasna slika onega predmeta, ki ga ne vidi.

P r i m e r i. Bog je naredil telo prvega človeka iz prsti. Otrok ne more videti ne telesa prvega človeka, ne tiste prsti, iz katere ga je Bog naredil. Opozorim otroka na njegovo telo in na telesa součencev in povem, da je tako telo imel tudi prvi človek. Prst pokažem otroku na njivi ali mu jo pa prinesem v šolo pa mu povem, da je iz t a k e prsti naredil telo prvega človeka.

Janez Krstnik je učil pri reki Jordanu. Otroka opozorim na Soro pa povem, da taki veliki vodi pravimo reka. Taka velika reka je tekla tudi tam, kjer je živel sveti Janez, samo bolj široka je bila in bolj globoka. Ime ji je bilo Jordan.

Betlehem je bilo tako mesto, kakor Škofja Loka.

Od Jeruzalema do Betlehema je bilo tako daleč, kakor od Škofje Loke do Kranja.

Gora Tabor je bila taka, kakor Šmarna gora; samo cerkve ni bilo na vrhu.

Sveta dežela je bila dežela, kakor je Kranjsko tudi dežela. Na Kranjskem so mesta Ljubljana, Škofja Loka, Kranj . . . Tudi v Sveti deželi so

bila mesta: Jeruzalem, Nazaret, Betlehem . . . Ko bi mi hoteli priti v Sveto deželo, bi morali iti na tole stran. Pokažem proti jugovzhodu.

Tako ponazorovanje oddaljenih predmetov je pač najbolje, toda ni mogoče vselej. Zato mora katehet večkrat poseči po drugem pripomočku, namreč po podobah. Kar je na podobi pomanjkljivega, to mora dostaviti z besedo, n. pr. velikost, barvo, kakovost tvarine in drugo. Tako nastane v domišljiji otrokovi prava podoba tistega predmeta.

Podobe morajo biti take, da ne nasprotujejo estetičnemu čutu in ne žalijo sramežljivosti. Barvane so boljše, kakor brez barve, ker se bolj vjemajo z naravo. Biti morajo tako velike, da jih vidi lahko naenkrat ves razred.

Kažejo se ali potem, ko je predmet že razložen, ali pa se razlaga s pomočjo podobe. Podobe, ki nam predstavljajo zgodovinske dogodke, naj bi se pokazale potem, ko je dogodek že razložen. Če pa podobe služijo za to, da se otrokom predoči kaka reč, se podoba v začetku pouka obesi na tablo ali na steno, pa se na njej pokažejo posamezni deli, iz katerih je sestavljena tista reč. N. pr. podoba jeruzalemskega tempelna. Treba je otroke opozoriti na vse posameznosti, najbolje tako, da otrok te posameznosti sam poišče in s paličico pokaže. Ko bi katehet podobe rabil tako, da bi otrokom pokazal podobo in bi ne rekel drugega, kakor n. pr.: »Kar sem vam povedal, to vam kaže ta-le podoba,« bi ne delal prav. Saj imamo ljudje oči pogosto zato, da ne vidimo; stojimo sredi veličastnih božjih del, pa bi se moglo o nas reči: »Ne vidi nič, ne sliši nič, kot bi bil mrtva stvar.« Katehet ne sme prezreti te človeške slabosti.

Kar smo rekli o podobah, velja tudi o zemljevidih, ki niso nič drugega, kakor podoba te in one dežele. Pri razlagi bibličnih zgodb in cerkvene zgodovine naj se rabi vedno zemljevid. Tudi za razlago Jezusovega trpljenja naj ima katehet pri roki primeren obris mesta Jeruzalema, na katerem so narisani vsi tisti kraji, o katerih se govori pri razlagi. Raba zemljevida ima ta uspeh, da stopi vsa zgodba bolj jasno pred dušne oči, in da se učenec zaveda, da to niso bajke, kar se uči, ampak zgodovinski dogodki. Že za prvi in drugi razred se prav s pridom rabi podoba Svete dežele, kjer se n. pr. Nazaret zaznamenjuje z malo hišico, Betlehem s hlevom itd.

Pri podobah smo rekli, da so barvane boljše, kakor podobe brez barv. Najboljše so pa žive podobe. Ko je sv. Frančišek postavil prve jaslice, ni postavil k njim lesenih kipov, ampak je obstajala vsa družba okoli jaslic iz živih bitij. Tudi dandanes so znane žive podobe, ki nam jih predstavljajo žive osebe ali pa kinematograf.

K živim podobam smemo šteti tudi predstave. S predstavljanjem bibličnih dogodkov, posebno trpljenja Gospoda našega Jezusa Kristusa, se je že mnogo storilo za pravo umevanje biblične zgodovine. V raznih nabožnih predstavah se lepo predočujejo čednosti.

Dobro je, če katehet pelje svoje učence k taki predstavi, ki je zanje poučna. Nikakor pa ni lepo, če se peljejo k predstavi samo bogatejši

učenci, ki morejo plačati vstopnino. O, kako bridko občutijo ob takih prilikah reveži svojo revščino! Zato mora vsaj za kateheta veljati pravilo: Vse ali pa nobenega!

Kaj pa naj rečem o predstavah, ki jih uprizarjajo učenci sami? Naj govori namesto mene znani pisatelj Alban Stolz. V knjigi »Erziehungskunst« (6. izdaja, str. 244.) pravi: »Kinder selbst abrichten zu Schauspielen, bringt die Gefahr mit sich, daß die Eitelkeit stark angefacht wird, daß die Köpfe der beteiligten Kinder mit den Gedanken an die Auführung überschwemmt werden und infolge davon ordentliche Andacht und Lernen tagelang darunter leidet; auch ist eben für die Bildung eines wahrhaftigen Charakters keineswegs förderlich, wenn Phantasie und Darstellung auseinandergerzert wird von Überzeugung und Wirklichkeit.« Kot dokaz za svojo trditev citira mesto iz nekega pisma Friderika Stolberga, ki pravi med drugim, da posebno deklice na gledališkem odru »die Wahrheit des Charakters verlieren, fremde Gefühle statt der eigenen annehmen« itd.

Da ima Stolz prav, o tem sem se prepričal sam, ko sem imel priliko, opazovati take uprizoritve.

Ker pa se po nekodi dela tako, kakor bi bile take predstave pri vzgoji nekaj bistvenega, hočem navesti še eno avtoriteto, in ta je znani mislec Albert Marija Weiß. V svoji »Apologie des Christentums« s prepričevalnimi dokazi dokazuje, da je gledališče — tudi tako imenovane nedolžne predstave — škodljivo. (Cf. 3. Auflage, 3. Band, 2. Teil, 18. Vortrag.) Naj zadostuje samo nekaj besedi, ki se ozirajo na šolsko mladino: »Der Name Schauspieler z. B. hat sonst aus alten Zeiten her noch immer etwas Bedenkenregendes . . . Aber wenn gar ein Nonnenkloster oder ein Waisenhaus die armen Kinder unter biblischer Verkleidung oder als vorgebliche Heiligenbilder, in Wahrheit aber als lebende Bilder der Eitelkeit, der Verstellung und der Gefallsucht dem öffentlichen Beifall und der allgemeinen Schmeichelei bloßstellt, da fallen alle Bedenken.« (5. Band, 6. Vortrag.)

To naj zadostuje o podobah, s katerimi katehet otroku ponazori svoj nauk.

Kaj pa, če tudi podobe ni? V vsaki šoli je tabla in kreda. Nekaj potez, in otroci imajo podobo pred seboj. Kar podobi manjka, dostavi katehetova beseda in otrokova živa domišljija.

P r i m e r a. Katehet razlaga zgodbo »Jožef v ječi«. Veliki pek in veliki točaj sta imela sanje. Otrok si mora predstavljati vinsko trto s tremi mladikami in tri košare, drugo vrhu druge. V pol minute ima lahko katehet na tabli obe podobi.

Roboamove besede: »Moj oče vas je tepel z biči, jaz vas bom s škorpijoni«, ilustrira katehet z nekaterimi potezami. Otroci imajo od teh potez zadosti jasno sliko škorpijonovo.

Seveda se bo katehet risanja posluževal le tedaj, če pri tem ne izgubi preveč časa in je prepričan, da bo učence z risanjem privedel do jasnejših

pojmov, kakor s samo besedo. Drugače ne bo risal s kredo na tablo, ampak z besedo naravnost v domišljijo. Kako živo se da n. pr. z besedo naslikati vstajenje od mrtvih na sodnji dan. Pri takem slikanju mora katehet seveda ravnati kakor slika. Vsaka slika obstoji iz posameznih potez, tako mora katehet v domišljiji naslikati potezo za potezo, to se pravi, omeniti mora vse okoliščine in tudi malenkostnih reči ne sme prezreti. In kakor slikar slika s tistimi barvami, ki jih ima pred seboj, tako mora katehet sliko v otrokovi domišljiji sestaviti iz tistih predstav, ki jih ima otrok že v svoji domišljiji. Če potrebuje kake predstave, ki jo otrok še nima, mu mora podati prej to predstavo.

P r i m e r. Katehet hoče razložiti zgodbo o usmiljenem Samaritanu. Najprej nariše kratko na tablo, kar je geografičnega: spodnji tek Jordana z Mrtvim morjem, Jeruzalem in Jeriho, pot, ki veže te dve mesti, in ob potu gostilno in potem še mejo med Judejo in Samarijo. Ko naredi znamenje za Jeruzalem, vpraša, kaj je bilo tam. Otroci vedo, da je bil tempel. Na to besedo naveže pojma »duhovnik« in »levit«. Ko naredi cesto med Jeruzalemom in Jeriho, razloži pojma »samota« in »razbojnik«. Ko potegne mejo med Judejo in Samarijo, razloži sovraštvo med Judi in Samarijani. (Judeja-Kranjsko, Samarija-Koroško.) Sedaj imajo otroci vse potrebne pojme, in katehet more v domišljiji naslikati živo sliko tistega dogodka, ki ga pripoveduje prilika.

Tako slikanje v domišljiji je v resnici nazorno poučevanje, ker ima učenec pred seboj k o n k r e t n o podobo v svoji domišljiji.

Glede na tiste predmete, ki so deloma čutni, deloma nadčutni, ali ki so nadčutni, pa se razodevajo na čuten način, velja pravilo, naj se to, kar je čutnega, ponazori na ta način, kakor predmeti, ki so zgolj čutni; kar je nadčutnega, pa naj se ponazori, kakor se sploh morejo ponazoriti nadčutne reči.

P r i m e r. Katehet govori o molitvi. Molitev obstoji iz nadčutnega elementa, ki je povzdigovanje duha k Bogu. To povzdigovanje duha bo katehet razložil po pravilih, ki veljajo za nazorovanje nadčutnih predmetov. Molitev more pa tudi imeti čutne elemente, ti so pobožna čustva v srcu (religiöse Gefühle) in izgovarjanje molitve z besedo, pa način, kako se človek zadrži pri molitvi s telesom. Te čutne elemente katehet ponazori po povedanih pravilih.

Če hoče pojasniti častivno molitev, lahko ravna tako-le. Kratko opiše lepoto narave, zvezd, cvetic itd. Tako privede otroka do občudovanja. Potem vsi otroci z njim zakličejo: »O Bog, koliko lepega si ustvaril! Kako lep, kako velik, kako mogočen si ti!« Nato jih opozori na čut občudovanja v srcu in na besede, ki so jih govorili z njim. In otroci imajo pojem hvalivne in častivne molitve.

Kako je treba »pobožno« moliti, otroku nazorno pojasni podoba molečega sv. Alojzija.

Žalost je abstrakten pojem, pa se razodeva vidno. Ta vidna znamenja žalosti pokaže katehet učencem in jim pove vzroke žalosti in to, da je žalost v duši, pa je nazorno razložil pojem žalosti.

Darežljivost, ponižnost, krotkost in druge čednosti otrokom nazorno pojasniš, če jim pokažeš, kako se kažejo v konkretnih slučajih. Ti konkretni slučajji so n. pr. dogodki iz življenja Jezusovega in svetnikov; tudi dogodki iz vsakdanjega življenja otrok.

Preostaja mi še, da povem, kako naj se ponazorujejo nadčutni predmeti. Če pomislimo, da pridemo do pojma nadčutnega le od čutnega po potu abstrakcije, oziroma negacije in analogije, imamo že pravilo, kako naj se ponazoruje to, kar je abstraktnega, nadčutnega.

Abstrakcija, oziroma negacija in analogija naj se izvrši pred učenci, ali pa naj jo izvrše učenci sami s pomočjo katehetovo, pa imamo nazorni pouk o tem, kar je nadčutnega.

Kaj pa je to: abstrakcija, negacija in analogija? *Abstractio est mentis actus, quo ex variis notis, quae in objecto sunt, unam consi, deramus separatim, non quidem intelligentes illas notas esse in objecto separatas, sed separatim vel seorsum intelligentes.* (Zigliara: *Logica.*) Po domače bi rekli: Abstrahiramo tedaj, kedar si iz različnih znakov, ki so na predmetu, enega odberemo in ga posebej opazujemo. N. pr.: Sv. Frančišek Saleški ima več znakov. Iz vseh si izberemo enega, njegovo krotkost, in premišljujemo, kako se kaže v njegovem življenju. Potem pa si mislimo to krotkost ločeno od sv. Frančiška in njegovih dejanj, in tako postane ta krotkost nekaj takega, ki ni navezано na gotovo osebo, ne na gotov kraj, ne na gotov čas, ampak je nekaj, kar je lahko lastno premnogim ljudem, je torej nekaj splošnega, abstraktnega. Tako smo od sv. Frančiška abstrahirali (ločili) krotkost.

Negacija je sodba, s katero izrečemo, da A ni B. Do te sodbe pridemo tako, da primerjamo A in B.

Kaj pa je analogija? Pravimo, da je človek zdrav, pravimo pa tudi, da je voda zdrava. Pravimo, da voda teče, pa tudi človek teče. Pojem »zdrav« je lasten pravzaprav človeku, pa se prideva tudi vodi, ker daje zdravje človeku. Pojem »teči« je lasten vodi, pa se prideva človeku, ker se pomiče naprej, kakor voda. »Zdrav«, »teče« sta v teh primerih analogna pojma (*ideae analogae*). Tako so tudi analogije med čutnimi in nadčutnimi rečmi. »Duh« je n. pr. pojem za nekaj čuntega, pa se po analogiji prideva nadčutnemu. (Čutni in dušni čut.)

Da pa more katehet abstrahirati in primerjati, mora za to poiskati primerne tvarine.

Tvarine za abstrakcijo najde katehet mnogo v bibličnih zgodbah. Tako n. pr. podaja zgodba o Abrahamu, ki prepusti Lotu boljše pašnike, tvarino, iz katere se abstrahira pojem nesebičnosti. Iz zgodovine izraelskega ljudstva v Egiptu se da lepo abstrahirati pojem božje previdnosti. Itd.

V isti namen dobro služijo prilike (parabole), življenje svetnikov in osebe in dogodki iz cerkvene in svetne zgodovine.

Za analogijo služijo simboli in primeri. Simboli so vidni predmeti ali tudi vidna dejanja, ki imajo neko podobnost s tem, kar je nevidnega, in zaradi te podobnosti jih rabimo za to, da z njimi abstraktne reči ponazorimo. Simbolov se je posluževal Kristus in se jih v obilni meri poslužuje sveta katoliška cerkev. Saj je vse vnanje bogočastje katoliške cerkve simbolično. To katehetu glasno govori, naj se tudi on poslužuje simbolov.

Katehet naj učence opozori na najvažnejše simbole pri liturgiji, n. pr. na voščeno svečo, ki pomeni Kristusa, na triogelni svečnik veliki teden, na podobe angelov, na cerkvene barve itd.

Pri razlagi krščanskega nauka mora pokazati zvezo med simbolom in med abstraktnim pojmom.

P r i m e r. Oljčna vejica na pepelnično sredo je simbol živega človeka. Kakor se je na cvetno nedeljo nosila v slavi okoli, tako živ človek ponosno hodi po svetu. Ogenj, ki pokonča vejico, je simbol smrti, ki pokonča naše telo. Od oljčne vejice ostane še malo pepela, od človeka pa nekoliko zemeljskih snovi. Zato je pepel simbol strohnelega telesa.

Za ponazorovanje abstraktnih pojmov zelo koristijo tudi primeri. Naj pojasni to en tak primer. Zelo važen je oni oddelek katekizma, ki govori o namenu svete cerkve. Ta oddelek jaz tako-le ponazorim. Neka družba gre na Triglav. V Mojstrani najme vodnika. Vodnik mora kazati pot, nesti mora jed in pijačo, da družbo nasiti in napoji, kedar je treba; med potjo svari pred nevarnostmi, opominja, naj hitro hodijo, včasih jih pa mora kar vleči naprej. Kdor ga uboga, pride na Triglav; kdor ga ne uboga, lahko pade v brezno in se ubije.

Sveta cerkev vodi ljudi na višjo goro, namreč v sveta nebesa, kaže pot — učeniška služba, daje jesti — duhovniška služba, opominja itd. — kraljevska služba. Poznati mora pot — nezmotljivost. Prepad je pekel.

Podobo tudi narišem na tablo, kar še bolj razjasni razumevanje.

Če hočem otrokom razložiti dušni stud, ki je potreben za odpuščanje greha, ga moram primerjati s čutnim studom. Enkrat sem peljal samostanske gojenke na izprehod. Ob potu je ležal na pol gnjil mrtev pes. Črvi so lazili po njem, in dišal je silno zoprno. Vsi smo občutili velik stud. Ta konkretni slučaj mi je pozneje dobro služil pri razlagi o kesu. Sploh je velikega pomena, da se katehet posluži takih nazoril, ki ji je učenec že sam videl, slišal, občutil in skusil, če mu jih ne more postaviti pred njegova čutila tedaj, ko o njih govori v šoli.

Za to, da se potom negacije ponazori to, kar je nadčutnega, služi nasprotstvo (Gegensatz). Kedar solnce ali luna vzhajata ali zahajata, se vidita večji, kakor tedaj, ko sta na sredi neba. Vzrok temu je to, da imata pri vzhodu in zahodu bolj temno ozadje. Tako se tudi razne čutne in nadčutne reči bolj spoznajo, če jih primerjamo s tem, kar jim je nasprotnega in jih tako postavimo eno poleg druge. Jezus se je nasprotstva več-

krat posluževal. Ko je hotel n. pr. pokazati, kaj je ponižnost, je poleg cestinarja postavil ošabnega farizeja. V priliki o usmiljenem Samaritanu neusmiljeni duhovnik in levit dasta poseben sijaj usmiljenemu Samaritanu.

Negacija v zvezi z analogijo je za razne nadčutne reči edini pripomoček, da se morejo ponazoriti. Če hočem n. pr. ponazoriti večnost, jo primerjam s časom, pa moram vse negirati, kar je času lastno: začetek, konec, sprememba, razdelitev v leta, preteklost, prihodnost itd. K negaciji pristopijo analogije, n. pr. težka krogla na glavi, ki se glave zaveda le v eni točki, pa vendar pritiska na človeka z vso svojo težo.

Človeška duša se ponazori tudi z negacijo in analogijo. Za to ponazorovanje je nasprotstvo in analogija povedana že v sv. pismu. V besedah: »Bog je naredil iz zemlje človeško telo« je naznanjeno nasprotstvo, v besedi »vdihnil« pa je analogija. — Rabimo lahko tudi isto reč za negacijo in za analogijo. Imam dve cesarjevi podobi, ki sta popolnoma enaki, samo da je ena priprosta, brez barv, druga je pa prevlečena z barvami. Brezbarvena podoba je podobna cesarju, duša Bogu. Poišče se v obeh slučajih podobnost. To je analogija. Negacija je v tem, da cesarjevo podobo vidimo, božje pa ne. To je za naravno podobo. Pokažem otroku podobo, prevlečeno z barvami. Otrok mi pove, da je ta podoba lepša in bolj podobna cesarju, kakor prva. To stori barva, ki je na podobi. Kar je pri podobi barva, to je v duši milost božja. To je analogija. Negacija: Barvo vidimo, milosti ne vidimo. Tako je otroku ponazorjena nadnaravna božja podoba.

(Dalje prihodnjič.)

Psihologija in pedagogika.

Predaval pri sestanku „D. S. K.“ profesor A. Kržič. (Dalje.)

B. Doslej smo se ozirali le na umsko stran in si izkušali pojasniti nastanek predstav in pojmov. Sedaj pa si oglejmo še drugo stran: **h o t e n j e** (ali teženje), ki ga lahko ločimo v nižje hotenje kot čustvo in v višje kot voljo. Na zgolj čutno teženje, na telesne občutke, ki so lastni tudi živalim, se tukaj niti ne oziramo.

Predno pa nadaljujem, naj se dotaknem še zanimivega vprašanja: **k a j j e z a č l o v e k a i m e n i t n e j š e — u m a l i v o l j a ?**

Znameniti katoliški psiholog **H a b r i c h** sodi tako-le: »Um in pamet je podlaga prostemu delovanju. Delovanje je pglavitni namen, da nam je dal Bog um in pamet. Res, da je um že sam ob sebi velike vrednosti, ker posreduje spoznanje, spoznanje pa je velika prednost, izredni dar človekov; v spoznanju (in ljubezni) bo kdaj njegovo večno blaženstvo. Vendar v sedanjem življenju je večjega pomena prava volja in pravo delovanje nego golo spoznanje. Zato smemo reči, da je zmožnost svobodnega delovanja ali volja po veljavi in časti višja nego um; ker končni namen je višji nego sredstvo, ki vodi do njega. V tem smislu je volja naj-

višja moč. V volji je vrednost in čast človeške narave. Habrich navede tudi še besede Rumpelove: »V zavestni svobodni volji in ne v samem mišljenju je pravo bistvo, prava čast in visokost človekova, odločilno središče njegove osebnosti. Kaj da je človek po vsej svoji osebnosti in veljavi, spoznamo vse drugače iz tega, kaj dela, nego iz tega, kaj misli; slabo srce imeti, je neprimerno hujše, nego imeti slabo glavo. Kakor visoko tudi cenimo oliko, vedo in mišljenje, se vendar volja in delavna moč, značaj in nrvnost brez pomisleka ceni kot višje in večje. Pravo spoznati je pač neprimerno lažje nego storiti pravo; v poslednjem je tudi prvo, ne pa obratno.«¹⁾

»Volja ima tudi« — nadaljuje Habrich — »v tem svojo prednost, da nagiblje k delavnosti vse druge dušne moči, torej tudi spoznavnost, um in pamet. Dalje se volja zavzema za dobro sploh; resnica pa kot predmet uma je le en del dobrega. V tem oziru moramo brez dvoma volji prisoditi prednost pred vsemi drugimi zmožnostmi. (Schneid.) V drugem oziru je pa vendare um nad voljo: um šele omogoči volji, da more hoteti, ker ji pokaže, kaj je dobro.« Tudi sv. Tomaž Akvinčan z Aristoteljem sodi tako, da je um samnasebi višji, v nekem oziru pa da je volja višja nego um.

Po obeh smo Bogu podobni; za oba neprecenljiva darova moramo biti Bogu hvaležni, zlasti s tem, da ju zvesto uporabljamo v njegovo čast in slavo. Posebej pa je vzgojitelju sveta dolžnost, da se enakomerno ozira na oboje; njegovo delo ne bodi le učenje, marveč tudi vzgojevanje volje. Torej je tudi naša dolžnost, da z enako vnemo zasledujemo, kaj nas uči psihologija o hotenju, kakor nas zanimajo njeni nauki o spoznavanju: srce nam bodi v enakem čislu kot glava!

Z ozirom na hotenje, sem že rekel, priznava psihologija dvojno delovanje: čustvo in voljo. O tem dvojnem nam je torej še nekoliko izpregovoriti.

I. Kar zadeva čustva imajo sploh psihologi težave; mi Slovenci pa še večje, ker nimamo niti pravega in stalnega imena zanje. Nemci imajo vsaj posebej ime »Gemüt«; mi si pomagamo z besedo »srce«, ki je pa le nekakšen simbol za čustva ali nekakšen tropus.

Nemški modroslovec T e t e u s (1777) je prvi jel učiti, da je poleg spoznavanja in hotenja v naši duši še posebna zmožnost za čustva. In to tretjo duševno zmožnost je vzprejel tudi Kant; in potlej se je to naziranje o posebni zmožnosti za čustva skoro vobče vzprejelo. Znamenitejši katoliški modroslovci, kot T. P e s c h, G u t b e r l e t, S c h n e i d, S t ö c k l, J u n g m a n n, W e i ß, H a b r i c h in mnogi drugi so pa zavrgli to novotarijo ter razlagajo tako, kot stari krščanski (in poganski) filozofi, iz hotenja ali teženja tudi čustva. Zavrgli so nauk o tej posebni zmožnosti zato, ker ga ni treba, marveč popolnoma zadostuje

¹⁾ Rumpel, Philos. Propaedeutik, str. 146.

za razlago čustev dvojna poprejšnja delitev spoznanja in hotenja. Tudi so imeli še več drugih tehtnih pomislekov v verskem oziru, posebej pa tudi v pedagoškem, ker se poglobljena dušna moč, v olja, preveč zapostavlja, obratno pa preveč pripisuje čustvom, kar rado povzroča neko mehkužnost mesto kremenitih značajev. Saj so se še nekateri tako daleč izpozabili, da hočejo vse zaklade naše svete vere nadomestiti z medlimi čustvi.

Razdeljujejo se čustva raznovrstno. Najnavadnejša je razdelitev čustev v prijetna in neprijetna, v taka, pri katerih si želi duša kaj pridobiti ali ohraniti, in v taka, pri katerih si želi kaj odvrniti ali odstraniti: z ozirom na sedanost se združujejo čustva v ljubezni in sovraštvu, glede na prihodnost pa v upanju in strahu.

Znamenita za praktično stran je razdelitev čustev po predmetih, na katere se ozirajo: intelektualno, estetično, moralno in versko čustvo.

Posebno pa nas zanima še tretja razdelitev: v telesna, duševna in telesno-duševna. Zgolj telesno čustvo je n. pr. kadar lačen človek zagleda ali uživa jed, če se oni, ki ga zebe, pogreje pri gorki peči itd. Taka čustva nastanejo sama ob sebi in se jim niti ubraniti ne moremo, imajo jih tudi živali. Torej v vzgoji ne pridejo tolikanj v poštev; deluje naj se le na to, da se prav urejujejo in oblažijo. Na ta se torej ni ozirati, kadar govori psihologija o čustvih.

Govori se včasih tudi o zgolj duševnih čustvih, ki so samo dejanje uma in volje, n. pr. občudovanje božje dobrote in modrosti, kesanje itd., je lahko v naši duši, ne da bi to dušno stanje kaj vplivalo na telesni organizem. Pri občudovanju vodi nas spoznanje: Bog je neskončno dober in moder, torej ga v duhu povečujemo; pri kesanju sodi naše spoznanje: greh je neizmerno zlo, torej ga volja zavrže in sklene izogibati se ga. Tako n. pr. pravi P. T. T e s c h : »Kes ni tolikanj čustvo, marveč volja, če greh z dobrim premislekom sovražimo in zavržemo«. Pa po čisto abstraktnem delovanju uma in volje menda pač težko nastanejo čustva; ali pa vsaj težko ostanejo samo duševna, navadno se hitro polaste tudi telesa in se razodevajo na zunaj. Kes nas stori resne, tihe in zamišljene, občudovanje in strmenje nas stori vesele, nam zažari oko, razjasni lice, sapa nam hoče nekako zastajati, srce drhti. Zato še ni rešeno vprašanje, ali naj se sploh govori o takih zgolj duševnih čustvih. Torej nam preostajajo le še čustva, ki so v sredi med obojnimi, ki imajo nekaj čutnega ali telesnega, nekaj pa duševnega. In takim se prilastuje v pravem pomenu ime: čustvo, nemško: Gemütsbewegung.

Neizprijen otrok zardi, če ga zasačijo, ko se je prvokrat zlagal.

Mož, ki ljubi pravico in ima plemenito srce, ni samo v duhu nevoljen, ako vidi, da se krivica dela nedolžnim, ki se ne morejo braniti, marveč njegovo srce začne močnejše bity, ter kar čuti, kako se ogreva njegova kri in se začne hitreje pretakati po žilah. (Nova beseda ogorčenje menda nas spominja tega.)

V prvi Mojzesovi knjigi se bere: »Jožef pa je vzdignil oči in ugledal Benjamina, svojega pravega brata, ter je dejal: ‚Je-li ta vaš najmlajši brat, o katerem ste mi pravili?‘ Potlej mu je rekel: ‚Bog te blagoslovi, moj sin!‘ In je vun hitel, ker se mu je bilo milo storilo zaradi brata, in solze so se mu udrle; šel je v svojo sobo in se je jokal.«

O kralju Baltazarju je povedano, da takrat, ko je zagledal prste pišoče roke, se mu je obraz izpremenil, in njegove misli so ga strašile; in vezi njegovega ledja so se razrešile in njegova kolena so se trkala.

Ali mislimo na jokajočo Magdaleno, na jokajočega Petra; saj je celo Gospoda čustvo premagalo, da se je jokal.

V teh zgledih se nam kažejo različna čustva: sramežljivost, nevolja, veselje (iznenadenje), preplašenje, kesanje, sočutje, ljubezen. Pri vseh teh pojavih sodeluje višje spoznavanje in hotenje: um in volja, pa tudi nižje spoznavanje in hotenje, žive predstave in čutno hotenje. Zardenje, tresenje telesa, zlasti kolen, omamljenje udov ob preplašenju, solze ob žalosti ali iznenadenju so pojavi, ki se vrše v telesnem organizmu; so torej v čutnem delu človeške narave. Pa ti čutni pojavi se niso izvršili sami ob sebi, marveč po duševnem vplivu. Sveti Peter je čutil toliko kesanje, ker se je živo spominjal Gospodove dobrote in njegove napovedbe pa lastnega zatrjevanja. Spoznal je, da je zelo grešil zoper zvestobo, prijateljstvo in ljubezen. Otrok zardi ob laži, ker spozna grdobijo in sramotnost laži itd.

Taki in enaki zgledi dovolj razjasnjujejo, kaj so čustva, in nas prepričujejo, da ni treba iskati še tretjega vira, še posebne zmožnosti za čustva poleg spoznavanja in hotenja. Čustva nastajajo nekako vzporedno, s predstavami, in videti je, kakor da so v neki zvezi s fantazijo: kar je fantazija v krogu spoznavanja, nekaj sličnega so čustva v okrožju hotenja. In res nas izkušnja uči, da nobena reč tako ne vpliva na čustva kot fantazija. Čustva so v pedagogiki silno velikega pomena, ker zelo pospešujejo delo uma in volje. Šele tedaj, če voljo podpira navdušeno čustvo srca, prevlada vsega človeka. Z umom in voljo naj se tesno veže tudi srce. Ako je srce pridobljeno, je pridobljen ves človek: pridobljen za druge in zase. »Um brez srca sicer razsvetljuje, a ne ogreva nikogar. Kjer pa je srce zraven, se mraz ogreje, trdina omehča, mrtvina oživi. S srcem pa človek tudi najbolje pomaga sam sebi. Če srce poprime, tudi um in volja lahko in hitro vozi. Samo z glavo se uči počasi in pozabi kmalu. Srce pa se uči brez učenja in ima neporušljiv spomin. In tako je povsod. Vse kaj drugega je, razumeti z glavo in razumeti s srcem; vse kaj drugega je prepričanje v glavi in prepričanje v srcu, modrost glave in modrost srca. Kdor samo z voljo hoče, se kmalu naveliča, kdor pa s srcem hoče, ga ne utruji noben napor, mu ne vzame poguma nobena prevara.«

Pa še nekaj je, kar moramo tu posebno poudarjati. Rekel sem že poprej, da čustvo nekako posreduje med dušo in telesom. Torej kdor blaži in poveljuje čustva, blaži in posvečuje obenem tudi telo, ki je tem-

pelj sv. Duha. Blaženje čuvstev je najboljšo sredstvo za krotenje popačene narave, hudega nagnjenja; ker blaženje in posvečevanje čustev blagodejno deluje na dvojno stran: pristudi nam hudo poželenje, omili nam pa čiste in plemenite, svete želje. To posvečenje naše čutne narave zahteva Bog sam v prvi zapovedi ljubezni: Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega svojega srca in iz vse svoje duše in iz vseh svojih moči. (V. Mojz. 6, 5.)

Kako naj pa katehet izvršuje tu svojo preimenitno nalogo: kako naj vzgaja čustva.

Najpotrebnejša navodila se mi zdé ta-le:

1. Kjerkoli je možno, naj se ozira katehet tudi na čustva, na srce. Ako je n. pr. naučil otroke, kaj je greh, naj ne bodi že zadovoljen s tem, da otroci sami vedo, kako in kdaj se stori greh, kaj se pravi grešiti, marveč mora s pojmom vred posredovati tudi čustvo studa. Kadar otrok misli pojem »greh«, se mora hkrati volja protiviti grehu. Otrok mora z grehom strinjati tudi pojem ostudnosti. Kadar pride na vrsto nauk o nebesih, naj ga tako obravnava, da otroci ne bodo le samo spoznali, kaj so nebesa, marveč da jim vzbudi tudi hrepenenje po nebesih, da, kadar um misli na nebesa, tudi srce veselo zahrepeni po nebeškem veselju.

2. Čustvovanje je mnogovrstno. To vidimo zlasti v leposlovnih umotvorih. Tudi katehet mora skrbeti za različnost čustev, da se ne ponavlja vedno eno in isto, ker duševno življenje postane že prej dolgočasno, nego zunanje. »Variatio delectat« velja tudi tukaj, in sicer še tembolj, ker mora katehet skrbeti tudi za to, da se njegovim gojencem v poznejših letih bogoljubno življenje ne bo zdelo dolgočasno in praznotno. Ta naloga pa katehetu ne bo tako težka, zlasti če ima sam rahlo-čutno srce; reši jo najlažje s pripovedovanjem zgledov, osobito zgodb. Ob tem pripovedovanju mu ni treba iskati posebne govorniške umetnosti ali teatraličnega vznosa (patosa), marveč prisrčno, neprisiljeno naj govori ter med otroci sam čuti otroško.

3. Pazi naj katehet posebno tukaj, da ne bo nazorno učil čustev, jih takorekoč uprizarjal pred otroci, ker bi se otroci tako ne učili čustev čutiti, marveč jih hliniti. Mnogokaj je takega, da otroci ne morejo še tako spoznati in čutiti, kot katehet; torej le bolj gledajo in pazijo na to, kar se pri katehetu na zunanje pokaže; zdelo bi se jim semtertja čudno ali morda celo smešno. — Seveda mora katehet, ko pripoveduje zgodbo, tudi čutiti sam, — ker le to, kar pride od srca, gre tudi do srca —; vendar mora čustva zakrivati tako modro, da jih otroci le takorekoč bero iz njegovih besedi in se prepričajo, da kar že sami čutijo, čuti tudi on. Nikakor pa se jim ne sme vzbujati misel, da nalašč tako govori, ter se vidno trudi, da bi jih ganil. Njegovo govorjenje ne bodi suhoparno in mrzlo, pa tudi ne sladkosnedno in vzdihujoče! Saj tudi pri otrocih ne vidimo radi, če svoje srčno čustvo preveč kažejo na zunanje ali se še celo hočejo z njimi nekako ponašati.

4. Pot za vzbujaanje čustev je slična, kakor smo si jo odbrali pri umskem delovanju. Tam nismo začeli pri splošnosti, pri pojmih, marveč pri posameznostih, pri predstavah. Tudi tukaj bi ne imeli pravega uspeha, ko bi začeli pri splošnih čustvih. Ko bi n. pr. hotel pri otrokih vzbuditi stud nad hlimbo, bi ne dosegel namena, če bi začel splošno opisovati ostudnost hinavščine in hlimbe, marveč le tako, če opišem hlimbo v posameznosti, na konkretnem predmetu, če n. pr. naslikam ostudno podlost hinavskega Judeža. Iz povesti zajame otrok živo ogorčenost radi hinavskega poljuba apostola-izdajalca, in ta živa ogorčenost se mu združi s pojmom »hinavstvo«. Torej tudi ob vzgoji čustev je treba postopati od posameznosti do skupnosti. — Z moraličnimi izreki in lepimi pravili se ne morejo vzbujaati čustva. Pač pa, če smo si čustvo že vzgojili (izšolali, kakor pravi dr. Weber), potlej se nam bodo ponovila tudi ob navadnih prilikah, tudi ob sami besedi ali pojmovih izrekih.

5. Sploh je treba za vzgojo čustev treh reči: a) na otroka mora vplivati kak konkreten slučaj; b) čustvo potrebuje več časa, da se uglobi in razvije; c) potrebno je večkratno ponavljanje.

a) Konkretni slučaj, ki vzbudi čustvo otroku, je lahko kak dogodek, ki zadene otroka samega, ali ki se zgodi v njegovi navzočnosti, ali pa tak, ki mu ga predstavlja podoba ali ga izve po pripovedovanju. Kar zadene otroka samega, ali kar se godi pred njegovimi očmi, to seveda čuti krepkejšo, nego to, kar zve le po pripovedovanju. Ako otrok stoji ob postelji umirajočega človeka, čuti mnogo globočje kot pa takrat, če se mu pokaže samo na sliki ali pa pripoveduje o umiranju. Ako otroka, ki se je zlagal, takoj kaznujemo, veliko bolj vpliva nanj, kakor če mu le pripovedujemo o otroku, ki se je zlagal in je bil kaznovan za to.

Ker pa šola ne more računati s pravimi dogodki, je primorana, pripovedovati ali na slikah razkazovati konkretne slučaje. Uspeh je tem gotovejši, čim natančneje in nazorneje se otroku slika konkretni slučaj, ker mu ga takrat fantazija tako živo stavi pred oči, kakor bi se vse godilo v njegovi navzočnosti. Posebno živo ga zadene, če katehet tako pripoveduje, kakor da bi se otroku samemu to zgodilo, kar opisuje.

Na čustva ima namreč živa fantazija posebno veliko moč; in to je zopet dokaz, da edino le konkretni slučaj je zmožen vzbuditi čustvo, če se nam nanovo predstavlja ali pa živo ponavlja v spominu.

b) Rekli smo dalje, da potrebuje čustvo več časa, da se uglobi in razvije. Konkretni slučaj je treba podrobno opazovati, natančneje pre-mišljevat. In ko se je začelo čustvo vzbujaati, se ne sme takoj zatreti ali zamenjati. Notranji glas naj polagoma izdoni. Saj se nam tudi v pre-mišljevanju po metodi sv. Ignacija nasvetuje, da naj nekoliko pavziramo, ko se nam bude čustva, in mirno čakamo, dokler se nam ne poizgube.

Konkretni slučaj se torej ne sme kar obkratke ali sumarično ome-njati, povest se ne sme povedati kar nakratko kot kakšna stereotipna

anekdota, marveč z neko slikovito obširnostjo podrobno pripovedovati. Potlej lahko opazujemo otroke, kako pazljivo spremljajo povest, pa ne le pazljivo, marveč tudi z notranjim čustvovanjem. Kar na obrazu se jim lahko bere izraz onih čustev, katera vzbujajo povest v njih srcih. Otrok ne posluša samo zgodbe, marveč živi z njo. V sebi čuti junaka zgodbe posebljenega, trpi z njim in slednič čuti njegovo zmagoslavje kot svoje zmagoslavje. Saj še odraslega gane zgodba, kaj šele otroka, ki se še giblje v nižjem okrožju dušnega delovanja. Tudi ga nič ne moti ona ohlajajoča misel: Saj je vse le izmišljeno, le poezija!

Pred nekaj leti, pripoveduje dr. Weber, sem čital v časniku, da je neki deček vsled čitanja indijanskih povesti začutil v svojem srcu toliko junaško pogumnost, da je sklenil iti med Indijance. Skrivaj je ubežal svojim staršem in ko so ga zopet privedli domov, je oče uporabil najprimernejše sredstvo, da je dečkovo čustvovanje zopet naravnal na pravi tir. Ni namreč neposredno deloval na višjo zmožnost uma in volje, marveč je njegovo nižje hotenje pobotal z najnižjim — čisto čutnim (telesnim) čustvom.

c) Da bo imelo vzbujanje čustev stalno korist, se mora večkrat ponavljati. Posamezno čustvo sicer hitro mine, a če se večkrat ponavlja, popusti v duši nekaj stalnega, kar se navadno imenuje čut, n. pr. čut za resnico, čut za dostojnost, usmiljenost, pobožnost itd. Čustva imajo, kakor je bilo že rečeno, nekaj telesnega; telesne moči so pa tem bolj gibčne in spretne, čim večkrat se vadijo. Torej nam bo prav lahko vzbujati blaga čustva že ob navadnih dogodkih, ako smo se jim že nekako privadili po večkratnem ponavljanju. To je zelo važno za blaženje srca in podporo dobre volje. To pa veljaj tudi za odstranjenje slabih in škodljivih čustev, ker se o obojih lako reče: *Semper aliquid haeret.*

6. Nikakor pa se ne sme tu pretiravati. Katehet ne sme prepogosto vzbujati čustev na škodo drugih zmožnosti, ker se morajo vse enakomerno izobrazovati; tudi ni vsaka tvarina primerna za to. Zlasti ne sme rabiti neresničnih podatkov, da bi pri otrocih mogel bolj oživljati fantazijo in vzbujati v večji meri čustva. Še za odrasle ni primerno, če se n. pr. čez vso mero popisujejo in slikajo grozovitosti v peklju ali ob bičanju našega Gospoda Jezusa Kristusa itd., tem manj pa za otroke. Enako naj se ob razlagi zgodovinskih dogodkov za oživljanje fantazije opisuje le tako, kakor je res bilo ali utegnilo enako biti, in kakor je po izkušnji res mogoče. Z nezmernim ali neresničnim pretiravanjem se le škoduje več nego koristi.

II. Še o naši volji nekaj besedi. Že poprej sem omenjal, kolike cene je volja v našem dušnem življenju. Oba: um in volja načelujeta in gospodujeta v dušnem delovanju. Pa če um primerjamo gospodarju, smemo primerjati voljo gospodinji ter lahko rečemo, kar pregovor trdi o hišni gospodinji, tudi o naši volji, da *podpira tri ogle hiše!* Tudi najvišja oblast v naši dušni hiši, um in pamet, ne more in ne zmaga,

ako ni naša volja pri volji, ako volja noče storiti prav. Zato je venec vsega vzgojstva in vrhunec katehetovega stremjenja: voljo prav vzgojiti!

Sicer bi se moralo vse učenje, pri vseh predmetih, obračati na to, da bo volja učencev plemenita, trdna in neomahljiva v dobrem. A posebej ima to dolžnost verouk. Torej vsaj pri verouku naj se vse delovanje od najnižjega do najvišjega osredotoči v tem, da se otroška volja posvečuje, bodri in utrjuje! Vse učenje od najnižjih zasnov in predstav gor do logičkih pojmov in metafizičnega spoznavanja, vse kar more izvrševati spomin, fantazija, um in pamet, vse vse naj prižiga luč in razsvetljava pot, po kateri nas mora voditi naša volja; pa tudi vse dušne sile našega hotenja, naša vzvišena čustva, naše plamteče srce, vse vse naj bodri našo voljo, da krepko nadaljujemo v dobrem in nikdar ne krenemo na napačna pota.

To moram še prav posebno poudarjati, da se mora naše spoznavanje in hotenje tako uravnovati, da bo tudi negativno izšolalo našo voljo, da bo že zdaj krepko zavračala to, kar je podlo in zlobno, pa se tudi, kolikor možno zavarovala za prihodnost, da tudi pozneje na krene na napačno stran.

Torej že vse to, kar sem do zdaj navedel iz psihologije, blagodejno vpliva na našo voljo. Vendar jo moramo še posebej vežbati s primernimi vajami, ki so posebej njej namenjene. Najvplivnejše se mi zde: nagibi, zatajevanje, izpraševanje vesti, trdni sklepi, lepe navade.

a) Po nagibih se izpremeni učiteljevo vodstvo polagoma v samostojno vodstvo, s katerim se učenec sam vodi k izvrševanju plemenitih del: strah božji, ljubezen do Boga, do bližnjega in do samega sebe so v človeškem srcu ona nepremagljiva moč, ki čudotvorno deluje na voljo, da je zmožna junaških del, kakor nam to dovolj izpričuje življenje svetnikov. Torej zopet in zopet naj katehet osvetljuje take nagibe.

b) Zatajevanje je zato tako koristno za vzgojo volje, ker zatajevanje slabi upornost hudega nagnjenja in ravno s tem krepi moč dobre volje. Zlasti pa koristi še s tem, ker tukaj deluje volja samostojno. Pri prostovoljnem zatajevanju si gojenec sam odbere to, kar si hoče odreči ali kar si hoče naložiti; sam s seboj obravnava o tem. Že beseda zatajevanje pove, da je to izključno delo lastne volje. Kdor se je že mlad privadil samozatajbi, ima krepko нравno podlago v poznejših letih.

c) Nekaj sličnega je pri trdnih sklepih. Tukaj je tudi popolnoma samostojno delo; sklepov namreč ne delajo drugi mesto nas, pa jih tudi drugi ne izpolnjujejo mesto nas. Volja namreč je dušna moč, ki posreduje delovanje. Delo je pa večkrat tako, da se ne more takoj izvršiti, ali pa se mora izvršiti večkrat, v določenih obrokih; tukaj nam izvršitev zagotové le trdni sklepi. Sploh je vsakemu odraslemu človeku znano, kolikega pomena so trdni sklepi, ako zna prav ravnati z njimi; pa tudi tega se spominjamo, kako sveti so nam bili sklepi že v otroških letih in

morda semtertja še bolj uspešni, ker so bile mlade moči še bolj čile. Katehetova skrb torej bodi, da mladino dobro pouči, kar je treba o trdnih sklepih, in ji tudi pomaga po navodilih.

č) Trdni sklepi imajo pa še tem večjo moč, ako je z njimi v zvezi izpraševanje vesti. Zopet to je samostojno dušno delo, ki je tem večje koristi, ker tako se uči otrok spoznavati samega sebe, kar so že stari spoznali za temeljno sredstvo vsemu nravnemu napredku. Posebej še tem potom spoznava moč ali slabost svoje volje, da potlej ve zasnovati svoje dobre sklepe pa tudi iskati pomočkov, da jih bo mogel izvrševati.

Torej tudi o tem predmetu bodi katehet posebej na jasnem s svojimi učenci. Že v šoli jih mora vaditi, pa tudi dajati navodila za nadaljno uporabo v življenju.

d) Slednjič pride v poštev *n a v a d a*. V prvi mladosti dela otrok bolj po volji svojih vzgojiteljev in voditeljev, nego po lastni odločitvi in volji. Kmalu pa naj ga izkuša voditelj postaviti na lastne noge, da bo delal dobro, kar sam spozna za dobro in sam hoče. Vendar so tudi vaje prvih let, ki so se vršile pod tujim vplivom, silno velikega pomena, ker pridejo otroku v navado, navada pa zelo olajša delo naši volji, polagoma ji postane nekakšna potreba, tako da ni prave zadovoljnosti, ko se ne izvrši to, kar je v navadi. Ako pregovor pravi o umskem delovanju: »Repetitio est mater studiorum«, rečemo lahko z isto pravico o volji: »Repetitio est mater virtutum!« Kako velikega pomena je to za pravično življenje, nam svedoči beseda: »askeza« in plemenitost pravih asketov.

Da je pri takem delu še prav posebno odločilna božja pomoč, tega mi pač ni treba še posebej dokazovati. Dovolj bodi, da le opozorim na to. Pač bo katehetov trud najbolje poplačan, ako se mu je posrečilo učence privedi do tega, da radi in lepo molijo ter tudi po šolski dobi s pridom se udeležujejo službe božje in pogostokrat prejemajo sv. zakramente.

Le nakratko in površno smo si ogledali psihologijo, v kolikor je v tesnejši zvezi s pedagogiko, z učenjem in vzgojo, pa smo se že lahko prepričali, kako čudovita stvar je človek! Kako čarobno deluje v njem vsaka zmožnost zase in vse skupno! Kako se strinjajo k skupnemu delu dušne in telesne sile! Res, kaj krasnega se da narediti, če te sile delajo ves čas pravilno in harmonično v dosego najvišjega smotra, za katerega je človek namenjen. Samoobsebi pa je tudi umevno, kolika je škoda, ako se t a k e moči zlorabijo, ako propade tako vzvišeno bitje!

Lahko pa tudi razvidimo, kako potrebno je pedagogu, da so mu jasni vsaj najmeritornejši nauki psihologije. Čimbolj se bomo uglobili v to znanost, tem bolj bomo znali ceniti svojo lastno moč in imenitnost svojega poklica v prepričanju, da je vzgoja najimenitnejše opravilo na zemlji. Psihologija nam pa tudi kaže pravo pot za pametno poučevanje in modro vzgojo.

:: **Katehetski vestnik.** ::

Odlomek iz ogrskega srednjega katekizma za zgled.

Kes.

307. Kdaj se kesamo svojih grehov?

Grehov se kesamo, kadar nam je resnično žal, da smo grešili in kadar se nam stidi, kar smo hudega storili.

* Kadar prejmemo zakrament svete pokore, je najvažnejša stvar, da obudimo kes; kajti če se ne kesamo, ne moremo dobiti pri Bogu odpuščanja.

308. Katerih grehov se moramo gotovo kesati?

Gotovo se moramo kesati vseh smrtnih grehov, če smo jih storili; dobro je pa, če se kesamo tudi malih grehov.

* Kdor nima smrtnih grehov, mora se kesati vsaj enega izmed malih grehov, ker bi drugače ne vredno prejel zakrament sv. pokore.

309. Kdaj moramo obuditi kes?

Kes moramo obuditi pred spovedjo, ali pa vsaj pred odvezo.

310. S kakšnim kesom zamoremo vredno prejeti zakrament sv. pokore?

Zakrament sv. pokore zamoremo vredno prejeti s popolnim ali z manj popolnim kesom.

311. Kdaj imamo popoln kes?

Popoln kes imamo, če se kesamo zlasti zato, ker smo z grehom žalili

neskončno dobrotljivega in ljubeznivega Boga.

312. Kdaj imamo manj popoln kes?

Manj popoln kes imamo, če se sicer kesamo grehov tudi iz ljubezni do Boga, vendar pa posebno zato, ker se Boga bojimo, ker smo namreč od njega kazni zaslužili.

* Če se kesamo grehov iz ljubezni do Boga ali pa iz strahu pred njim, je kes naraven. Če se pa kesamo samo zato, ker smo vsled greha zašli včasno nesrečo ali sramoto, je kes naraven. Naraven kes nič ne velja pri zakramentu sv. pokore.

313. Kakšen kes naj obudimo, če smo v smrtni nevarnosti, pa se ne moremo spovedati?

Če smo v smrtni nevarnosti, pa se ne moremo spovedati, moramo obuditi popolni kes.

* Če nam vest očita, da smo se smrtno pregrešili, skušajmo tudi izven smrtne nevarnosti obuditi popolni kes in sklenimo, da se bomo prej koprej spovedali.

* Da obudimo pravi kes, prosimo sv. Duha za pomoč; potem pa premislimo: 1. Kako bridko je Jezus trpel za nas in kako nehvaležni smo bili do njega. 2. Kolika ostudnost je greh in kako velika kazni nas čaka.

Katehetsko gibanje.

Katehetsko - pedagoški tečaj v Splitu. V zadnji številki smo objavili, da bi se imel vršiti katehetski tečaj, kakor je bilo prvotno sklenjeno v dneh od 28. julija do 3. avgusta. Tovariši iz Dalmacije pa so prosili in predlagali, naj bi bil tečaj nekako nadaljevanje njihovega škofij-

skega sestanka, ki bo 4. in 5. avgusta. Spored tega sestanka je bil že naznanjen v 6. številki našega lista. Takoj, ko smo bili o tej izpremenci obveščeni, smo priobčili v »Slovenca« notico, da bi gospodje, ki se zanimajo za to prireditev, ne bili v zmoti. H r v a š k o - s l o v e n -

ski pedagoško-katehetski tečaj bomo torej imeli 6., 7. in 8. avgusta t. l. Spored katehetskemu tečaju:

6. avgusta (četrtak):

1. Sv. Ivan Hrisostom kao pedagog. (Dr. pl. L. Jambreković.)

2. Školske prilike u Dalmaciji i Istri.

3. Školske prilike u Slovenskim zemljama. (Spiritual in katehet Ignacij Nadrž.)

4. Školske prilike u Hrvatskoj i Slavoniji. (Dr. Stj. Čukac.)

7. avgusta (petek):

1. Čudoredni vzgoj u pučkim školama. (Stj. Vekarić, učitelj.)

2. Katehitička metoda u bogoslovijama i preparandijama. (Profesor F. Heffler.)

3. Razvitak školskog biblijskog udžbenika. (Dr. D. Gudek.)

4. Problemi profanih disciplina kod vjeronauka. (E. Kornfeind.)

8. avgusta (sobota):

1. O osobnostima. M. Galović.)

2. O uzgoju volje. (B. Strižić.)

3. Male opaske vjeroučitelju. (Spasoje Fabris.)

4. Eventualija. Svršetak.

* * *

Leta 1896. je bil v Splitu prvi katehetski sestanek. Urednik hrvatskega katehetskega lista piše: »Ko smo se odpravljali od doma, so nas mnogi plašili: kam hočete iti v tej vročini? Toda nič se nismo strašili. Šlo nas je bilo do 40, pa se nismo kesali. Pozabili smo na gorkoto in vročino, ko smo videli oduševljenje južnih bratov, ki so nas radostno pozdravili in poskrbeli, da je bilo bivanje v Splitu nad vse ugodno in prijetno. Mnogo smo se naučili in za novo delo navdušili. Več udeležencev je pohitelo dalje v Dubrovnik in do Boke, od tod pa naprej po krasnih serpentinah do črnogorske prestolice. Drugi zopet so se popeljali do Metkovića in dalje čez Hercegovino in Bosno nazaj v domovino.

Odbor za prireditvev hrvatsko-slovenskega tečaja je želel tudi letos preskrbeti udeležencem tak vžitek, pa je sporazumno s kateheti v Dalmaciji sklenil, naj se vrši tečaj v Splitu.«

Kolike važnosti so katehetski tečaji, ni treba šele dokazovati. Dokaz temu so stotine udeležencev, ki so prisostovali enakim prireditvam v Solnogradu, na Dunaju, v Monakovem itd. Naš tečaj seveda ne bo tako obsežen, kakor zgoraj omenjeni, a nudil bo marsikaj dobrega v teoriji in praksi, obenem pa bo šolnike potrdil v zavesti, da so odmor in oddih modro in pametno porabili.

Do 9. julija se je oglasilo deset gg. katehetov za tečaj. Nekaj gospodov se je prijavilo pogojno. Udeležencem naznanjamo, da ima brzovlak, ki odhaja ob šestih zjutraj iz Ljubljane v Reko, direktno zvezo z ladjo, ki odhaja takoj po prihodu brzovlaka dalje v Split. Dohod v Split ob 11. uri zvečer. Na srečno svidenje!

Zadnji katehetski sestanek (9) v tem semestru dne 3. julija je bil privabil le malo katehetov. Pričakovali smo, da bodo sestanki v poletni dobi mnogo bolj obiskovani, nego pozimi, ko je dan tako kratek; a varali smo se. Prisiljeni smo potožiti, da važne obravnave pri naših shodih niso dosegle tolikega uvaževanja, kolikor bi bilo želeli. Ako se naznani in določijo, da se shodi redno vrše vsako prvo sredo, bi marsikdo svoje zadeve lahko tako uredil, da bi mu bila udeležba omogočena. Upravičeno je torej grajal neki gospod izvan Ljubljane malobrižnost marsikoga za katehetsko stvar. Seveda je pri »Društvu slovenskih katehetov« še marsikaj pomanjklivega, a z združenimi močmi hočemo vse nedostatke odpraviti, skupno se hočemo in moramo truditi, da bo društvo donášalo koristi vsem. Započelo se je misliti, kako razširiti dejansko delovanje katehetskega društva tudi po deželi, a o tem se bo sklepalo in govorilo na občnem zboru, ali pa na posebnem shodu. Dotlej pa naj nas živo združuje in poučuje glasilo, ki, žal, obleži mnogokje nerazrezano in zaprašeno v kotu pozabljenosti.

¶ Pri sestaku dne 3. julija je poročal katehet Čadež o podrobnem načrtu za drugi razred pet- oziroma osemrazrednic.

Kot pomoček naj se rabi »Mali katekizem« in pa »Kratke zgodbe sv. pisma«, ki naj bodo podlaga katekizmu. O zgodbah in o načinu, kako so se doslej spisavale šolske knjige smo čuli mimogrede sodbe, ki bi jih ne bilo tre-

ba, ako bi bilo katehetsko društvo že poprej ustanovljeno.

Minimalno učno snov, ki naj se obdela v drugem razredu, je gosp. referent razdelil na 40 polur, ali učnih enot. Potemtakem ostane prilično še nekaj polur za ponavljanje, za vajo raznih molitev in za druge pravne nauke. Referat je bil odobren z malimi izpremembami.

Ker je bila udeležba pičla, se je točka »O katehetskih shodih po deželi« odložila na poznejši čas. Govor je bil tudi o prihodnjem tečaju v Splitu in o slovenskih udeležencih, ki so se bili priglasili do 3. julija.

Prihodnji redni sestanek bo po poletni dobi.

Zagovor in obramba. Mnogo je veroučiteljev, ki še zdaj niso prišli do prepričanja, kako eminentne važnosti za versko izobrazbo našega ljudstva in za duhovno pastirovanje je »Društvo slovenskih katehetov«. Ugovarja se: Če treba za katehetsko izobrazbo posebnega društva, potem bi se morala osnovati tudi posebna društva za vse stroke duhovnikovega delokroga. Taki in enaki manj premišljeni ugovori so odmevneke malobrižnosti, s katero se zapostavlja in podcenjuje delovanje duhovnikovo pri mladini v šoli. Marsikdo si misli: »Jaz učim, kakor znam in morem, čudežev ne morem delati, imam svojo metodo, upam da je najboljša itd...« Toda vsaka stvar se izpopolnjuje, a če se izpopolnjuje sama, bo malo napredka. Treba je moč, delavnih in gorečih, ki z vnemo odstranjajo stare pogoške in napake, pa stikajo z neumorno pridnostjo, kako, kje in na kakov način bi se izboljšalo, kar je slabega, kar ovira uspešen pouk in izobrazbo v verskih resnicah. Vsak katehet je bil doslej nekako navezan na samopomoč, na samozgojo; svojih napak ni videl in jih torej ni mogel odpraviti. V družbi pa je moč. Tudi katehetsko društvo je moč, ki hoče članom, ako so dobre volje, dajati novih nasvetov, pokazati pravo pot, pravo metodo, nove pomočke, kako lažje priti do src nežne mladine. Naenkrat seveda ne postane vsakdo mojster. Sodelovati je treba, zanimati se je treba za društveni razvoj, in če morda posameznik nima druge koristi od društva, ima vsaj zavest, da je kolikortoliko pripomogel k stvari, ki je brez dvoma najvažnejša v duhovnem delokrogu, ki

polaga temelj vsemu drugemu delovanju.

Da je iz dežele v odboru premalo zastopnikov, temu ni krivo društvo, temveč člani sami, ki pri običnem in ustanovnem zboru niso zahtevali ali nasvetovali, koga naj volimo. Ta nebitvena malenkost se lahko popravi pri prihodnjem zboru, kar smo že svoj čas pojasnili. Umevno pa je vsakomu, da mora večina odbornikov biti tam, kjer je sedež društva, kjer je največ katehetov, ki se lahko sestanejo ob vsaki priliki, drugače bi bilo društvo mrtvo-rojeno dete.

Za komunikacijo med člani pa skrbi društveno glasilo »Slovenski Učitelj«, kjer dobi vsakdo svobodno besedo. Žal, da tega glasila morda prav tisti gospodje niti ne razrežejo, ki spuščajo puščice zoper društvo.

Omenjamo še, da so enaka društva že leta in leta ustanovljena po drugih deželah in kronovinah ter da so se v vsakem oziru dobro obnesla; obžalovati je le, da smo se pri nas tako pozno jeli združevati, dasi je presvetli knežof, kot vnet pedagog, vedno drezal in priganjal.

Kaj pa imamo še od katehetskih društev? Naše slovensko društvo se še ne more ponašati z bogsigavedi kolikim uspehom. Prepričani pa smo, da kdor je bil pri naših sestankih, ni nikdar šel brez koristi in brez dobrih sklepov na dom. Marsikako dobro zrnce pa je vsejal naš list, ki je prišel še-le v katehetski tir in je upati, da bo dobro oral, dobro gnojil, dobro prilival.

Vse lepše uspehe kažejo katehetska društva, ki imajo že dolgoletni obstanek. Ali niso najboljše kateheze in katehetske knjige plod katehetskih društev? Ali niso najboljši katehetski pripomočki in ponazorila izšla iz konferenc katehetskih društev? Ali se niso katehetski tečaji ki so se vršili zadnja leta in ki so zblížali svetovnoznanane in naobražene pedagoge, vršili pod okriljem katehetskih društev?

Prepričani smo, da je velika večina šteje »D. S. K.« 368 članov, četudi mnogo med temi le imenskih. Prosimo tudi pri tej priliki, naj delavni naši člani povsod zagovarjajo našo stvar, saj gre za blagor slovenske mladine!

Predlog. Pri neki konferenci se je stavil ta-le nasvet: »Slovenski katehetje imajo z nakupovanjem raznih nemških

katehetskimi knjig mnogo stroškov. Poleg tega so iste deloma tudi brez posebne vrednosti po vsebini. Bi li ne bilo možno, da bi katehetsko društvo oskrbelo slovensko izdajo ljudskošolskih katehez.....?»

Misel ni napačna. Govorilo se je o tem že na sestankih »D. S. K.«. Toda delo se ne more kar tako naprtiti enemu katehetu, ker bi bilo pretežavno, in bi bilo prikrojeno po njegovem okusu. Več oči več vidi, več glav več vé! Nekaj katehez se je pri naših sestankih izdelalo in tudi presodilo, da bi bile godne za tisk. Za nadaljevanje bomo skrbeli. Ako se bode vnelo zanimanje za katehezo tudi po deželi in bodo gg. katehetje pridno izdelavali vzorne kateheze, bo celotno delo v kratkem času dozorelo. Sestavo in ureditev knjige bi »Društvo slo-

venskih katehetov« poverilo enemu izmed najboljših katehetov. Uredništvo »Slovenskega Učitelja« se je že priporočalo in se še priporoča za dobro sestavljene kateheze, da se v listu objavijo.

Poznamenja vredno. V selški dolini so sklenili duhovniki-katehetje, da bo pri vseh shodih »Sodalitatis« kot prva točka referat o katehezi in katehetskih zadevah, po možnosti pa tudi hospitacija v šoli. Za tekoče leto je prevzel tozadevne referate kapelan in katehet Rihard Smolej v Železnikih, ki je predaval o Pichlerjevi knjigi »Unser Religionsunterricht, seine Mängel und deren Ursachen«, — ter o učnih metodah. Prevzel je tudi nalogo, izdelati sklepne kateheze k pripravi za prvo sv. spoved, prvo sv. obhajilo in za sv. birmo. (Uredništvo se priporoča za poročilo.)

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Dve podobi. (O priliki I. sv. obhajila.) Ko je pred več leti neki italijanski slikar ves obupan in potrj radi slabih premoženjskih razmer, šel po ulicah svojega rojstnega mesta, srečal je čudovito lepega dečka. Lepota njegova ga je kar omamila in očarala tako, da je pozabil na svojo bedo in pomanjkanje ter je kakor zamaknjen gledal nedolžnega fantiča. »Tale obraz bi bil kot nalašč za moj atelier«, dé sam pri sebi slikar. »Ali bi šel z menoj, ljubi deček, da bi te jaz naslikal?« Fantek je bil takoj pripravljen in se je podal na slikarjevo stanovanje. Tu se ni mogel načuditi, ko je videl toliko podob in čudnih slikarij. Radoveden pa je bil seveda najbolj, kakšna bo njegova podoba na platnu. Slikarju je žarelo oko, ko se je pod njegovim spretnim čopičem razvijal smehljajoči obrazek ljubelega dečka na platnu. Ko je delo dovršil, obesil je podobo na steno; kadarkoli je bil v zadregi ali žalosten, se je hitro potolažil, da je le zazrl ta čudolepi obrazek. Marsikak opazovalec njegovih umetnin bi bil rad kupil to podobo, — toda ni bila naprodaj.

Leta so minevala. Tekom časa si je slikar večkrat mislil, kaj neki je postal oni deček! Rad bi ga videl, kako se je izpremenil in kakšen je sedaj. Bog ve, če bi ga spoznal, Bog ve, je-li pošteniak, al zanikarnež?!

Čez leta je ta slikar na izprehodu opazil mladega moža, čigar obraz je imel tako satansko-grde poteze in čudne znake izprijenosti, da se je nehote okrenil ter s pomilovanjem opazoval to živo podobo greha. »Tale človek bi bil pa zopet dober kot kalup za mojo delavnico. Postavil bi njegovo podobo poleg mojega angela.« (Tako je imenoval sliko ljubkega dečka.)

Mladi mož je prosil slikarja za dar božji, kajti bil je berač in tat. »Pojdite na moj dom, da vas slikam, potem že dobite, kar boste zahtevali za to«, pravi umetnik. Berač je šel in sedel v delavnici toliko časa, da je slikar naredil obris njegovega obraza, potem pa je prejel zato nekoliko drobiža. Ko je hotel oditi, se zapičijo njegove oči na sliko, visečo na steni; bila je slika zgoraj omenjenega dečka. Opazuje in gleda bliže in bliže, prebledi in se milo zjoka. »Kaj pa vam je mož?« vpraša umetnik. Čakati je bilo treba lep čas, preden je tujec prišel do besede. Zdihoval je in je bil do cela potrj. Slednjič pokaže na steno in pravi med globokimi vzdihji: »Pred 20. leti ste me prosili, da sem tu sem prišel in ste me slikali. Ta lepi deček sem bil jaz. Zdaj pa me vidite kot razdejanega in skvarjenega človeka, da se me vsi dobri in čisti ogibljejo in oči od mene obračajo.« Umetnik se je čudil in ni mo-

gel verjeti, da je mogoča tolika izprememba. Tujec pripoveduje in mu razjasni svojo nesrečo: Bil sem edini sin predobrih staršev, lepe vnianosti. Starša sta me slabo vzgojila in pomehkužila. Zahačal sem med ničvredne tovariše, ki sem se od njih navadil raznih hudobij in zlobnosti. Zapravil sem vse premoženje, potem pa nezmožen za delo, sem jel krasti, a so me vjeli in v ječo vtaknili. Vsaka zlobna stopinja me je gnala še v hujše zlo.

Slikarju se je mož smilil, zato ga je nagovarjal, naj popusti pot spačenosti in mu je ponudil svojo pomoč. Toda bilo je prepozno. Razuzdano in pustolovno življenje mu je zasadilo kal boleznij, ki ga je vrgla na smrtno posteljo. Umril je, ne da bi se bil poboljšal.

Slikar je obesil novo podobo poleg lepega dečka na steno in če so ga obiskovalci vprašali, zakaj je spravil prav te dve podobi skupaj, je odgovoril: »Med tem angelom in med tem satanom je samo 20 let zla in greha!«

Ljubi prvoobhajanci! Ko ste slišali to žalostno dogodbo, ste gotovo sklenili v srcu, da se hočete ogibati slabe tovarišije in vseh takih prilik in nevarnosti, ki so tako lepega dečka ugonobile in ga skvarile na znotraj in na zunaj. Živite tako, da bode podoba vaše duše tudi še čez 20 let lepa, čista, neomadeževana, da se bo bliščala, kakor danes, v svitu in lepoti posvečujoče milosti božje. Kako srečni boste potem!

Značilno. (Kdo jemlje mladini vero?) v avstrijski zbornici je meseca junija

t. l. pri razpravi o proračunu govoril poslanec pater Silinger tudi to-le:

»Prof. Masaryk pravi, da išče Boga. Toda če šele išče Boga, naj ne govori v javnosti, da ga pozna in da je veren ter naj ne zapeljuje — odkrito govorim — naj ne zapeljuje in naj ne dela sile naši mladini z raznimi teorijami. Pred seboj imam pismo. Čoveka, ki o njem pismo govori, ne imenujem očitno, zasebno je vsakemu na razpolago. V Brnu živi drž. uradnik, ki je imel sina-edince. Učil se je izvrstno ter je prišel na vseučilišče. Že takoj prvo leto sta starša zapazila, da se je sin silno izpremenil. Poprej je bil veren in je vestno izpolnjeval verske dolžnosti. Čez eno leto pa pride domu in pravi: »Ne potrebujem vere, nauk mojega profesorja mi zadostuje; življenje mi je breme.« Kratko, mož je bil ves drugačen. Poprej vesel, sedaj potr. Prišlo je tako daleč, da je dobil oče nekega dne brzojavko sledeče vsebine: »Oče, pridite v Gotho, našli me boste mrtvega. V Gothi me dajte sežgati. Nauki mojega učitelja so me zavedli tako daleč, da ne morem več živeti. Izgubil sem vero na Boga, življenje se mi je pristudilo.« Oče gre v Gotho ter najde sina v nekem hotelu mrtvega. Zastrupil se je . . . Profesor zapeljanega mladeniča je bil — iskalec Boga dr. Tomo Garigue Masařyk.

Ali ni ta nesrečni mladenič žrtva žalostnih razmer na naših visokih šolah, kjer se pod plaščem svobode in svobodne znanosti vsekrižem masarykari in wahrmundari.

Raznoterosti.

Šolska spoved in otroci. Dogodilo se je že semintje, da so brezvestni starši prepovedovali in zabranjevali svojemu otroku, da ne bi prejel sv. zakramentov, ko je bilo to v šoli velevano. Izgovor najdejo v tem, da so otroci nezreli in premalo razviti za sv. spoved, oziroma za sv. obhajilo. Kako je ravnati katehetu v takem slučaju? Za pojasnilo in zgled naj služi tale dogodek:

Oče desetletne ljudske učenke Marije N. ni dovolil, da bi deklica za Veliko noč šla k spovedi in sv. obhajilu. Katehet je zadevo prijavil okrajnemu šolskemu svetu in prosil, naj šolska

oblast vpliva na to, da deklica zadosti svoji dolžnosti, ker je po mnenju kateheta in dekana dovolj poučena in sploh dosti sposobna. Oče je utemeljeval svojo prepoved s pretvezo, da deklica še nima začetne razsdnosti ter se je zraven skliceval na § 144. splošnega državnega zakonika, ki priznava staršem pravico, da vodijo delovanje otrok, in na član 14. državnega temeljnega zakona z dne 21. decembra 1867., ki določuje, da se ne more nihče siliti k bogoslužnim vajam.

Nato je odločil okrajni, kakor tudi deželni šolski svet in zraven še zadnja

inštanca, ministrstvo za bogočastje (10. sušca 1887., št. 24.206 ex 1886); Starši omenjene Marije N. so obvezani, da se deklica udeležijo verskih vaj, ki jih odredi katehet in razglasi šolska oblast.

Verske vaje, ki so postavno vpeljane in oznanjene, veljajo po § 5. drž. šol. zakonika z dne 14. maja 1869., št. 62., kot naredba dotične šole, ki se ji morajo šolo obiskujoči otroci pokoriti. (Isto določilo vsebuje tudi 63. šolskega in učnega reda za ljudske in meščanske šole z dne 29. septembra 1905.)

Sklicevati se na člen 14. državnega temeljnega zakona ne pomaga v tem slučaju nič, ker je šolo obiskujoči otrok podložen po šolskih zakonih postavno določeni šolski oblasti in ker je pravica, ki jo podeljuje staršem § 144. spl. drž. temeljnega zakonika, omejena po šolskih postavah, ki jih mora otrok izpolnjevati.

Kdaj naj otroci prejemaajo sv. zakramente, imajo določati tisti, ki so v to poklicani.

S čim pripomoreš, da postanejo otroci neobčutljivi in nedovzetni? Gospodinja Uršula ni nič drugega delala, kot pridigovala, kadar je bila pri svojih otrokih. »Dobrih naukov naj moji otroci ne pogršajo, nekaj bo že ostalo. Mici-ka, lepo se obnašaj! Ne kriči in ne vpij! Če ti bo Janko kaj nagajal, ne prepiraj se, raje meni povej. — Povem ti pa, zunanaj po vasi mi ne boš letala. — Ne zveraj se mi vedno, no! Ali ne moreš malo mirovati? — Prst imaš pa že tudi vedno v nesu; to se ne spodobi. Kje imaš pa

ruto? — Žlice pri kosilu tudi še zdaj ne držiš prav; kolikokrat sem ti že pravila, da se morajo pri jedi noge mirno držati! — Zakaj mi pa rok nisi umila? Glej, kakšno krilo že imaš; polno madežev! — Večkrat sem ti že pravila, da se ne znaš prav nič olikano obnašati; tako zijalasta si! In kadar si lačna, mi ne reci: Mama kruha!; ampak: ljuba mama, prosim lepo, dajte mi košček kruha! — Kako imaš pa zopet zmedene in zmršene lase! To ni lepo za take deklice. Sražne roke imeti, glavo omito, lase počesane, to nič ne stane! Dobro si zapomni te reči! — Poglej, koliko smeti! Kje je metla? Snaga je prva in najlepša lastnost dobre gospodinje. In one cumje umazane, ali jih še nisi proč nesla? Ali se boš naučila reda, ali ne?»

To je zgled pridige, ki jih mati Uršula več na dan napravi. — Kdor zdravilo večkrat jemlje, nima nobenega učinka več.

Starost molitve »Češčena Marija«. Prvi početki te molitve segajo v 11. stoletje. Sv. Tomaž Akvinski († 1274) jo je že razlagal, toda razlaga se konča z besedami sv. Elizabete. Sklepna prošnja je iz 16. stoletja. Dandanes se trudijo osobito na Španskem, da bi sv. stolica v označeno molitvico dovolila še prista-vek, ki izraža Marijino brezmadežnost. Predlagali so v ta namen že več oblik n. pr.: Sv. Marija, brez madeža spočeta, Mati božja, prosi . . . , ali pa: Sveta brezmadežna Marija, devica in Mati božja, prosi . . .

Šolske vesti.

Osebnosti. Povišanje v VIII. čin. razred so dosegli profesorji gg.: Anton Dekler, Vadnjal in Werner. — Glavni učitelj na učiteljski v Kopru gosp. Vladimir Nazo je imenovan za glav. učitelja na učiteljski v Kastvu.

V pokoj je stopil nadučitelj v Žičah, gosp. Anton Eberl. V stalen pokoj je stopila učiteljica gospodična Sidonija Štuhlec v Kamnici.

Umrli je v Škofji Loki v pokojeni učitelj gospod Fran Praprotnik, star 77 let. Predno je vstopil v pokoj, je služboval v Preski. Bil je edini brat pokojnega Andreja Praprotnika. — Dne 21. ju-

nija t. l. je umrl v Sevnici v pokojeni nadučitelj g. Anton Kovarčič. — Dne 23. junija t. l. je pri kopanju v Muri utonil nadučitelj iz Veržega g. Vinko Vauda. — Dne 3. junija t. l. je v Gradcu umrl v pokojeni prof. g. Valentin Kerma- v- n e r, ki je dolgo vrsto let služboval v Celju in v Ljubliani.

Potrjen zakon. Postava, s katero se izboljšajo prejemki istrskih učiteljev, je po dolgem čakanju dobila najvišje potrjenje.

Štajerski okrajni šolski nadzorniki so dne 9. junija t. l. zborovali v Gradcu in so sklenili ustanoviti štajersko zvezo

okrajnih šolskih nadzornikov ter delati po načrtu nadzornika Peerza iz Ljubljane za zvezo vseh avstrijskih okrajnih šolskih nadzornikov.

V proslavo 60-letnice vladanja Nj. Vel. cesarja Franca Jožefa I. so dne 3. julija t. l. priredile učenke c. kr. rudniške dekliške ljudske šole v Idriji pevsko in gledališko predstavo. Vsa prireditve je bila jako ljubka. Petje, deklamacije, živa podoba in otroška igrice »Rdeča papica«, vse se je izvajalo tako dobro, da je popolnoma zadovoljilo obilo navzoče gledalce. Vsa čast gospodični voditeljici in gospodič. učiteljicam, ki so priredile to slavnost. Posebno bogato in zelo okusno pa je bila okrašena telovadnica, v kateri se je vršila predstava; za to na gre največja zasluga c. kr. nadoskrbniku g. Kl. Pencotu, ki je oskrbel vso dekoracijo. Čisti dohodek te prireditve se bo porabil v nabavo obutve in obleke revnim učenkam.

Okrajna učiteljska konferenca logaškega okraja se je vršila dne 1. julija t. l. v Dolenjem Logatcu. Ob 9. uri se je učitelstvo udeležilo pete sv. maša, ki jo je daroval c. kr. katehet g. Fran Oswald iz Idrije, učitelstvo pa je pod vodstvom c. kr. učitelja g. Avg. Šabeca pelo Foersterjevo mašo.

Ko se je učitelstvo zbralo v lepo ozaljšani šolski sobi, je c. kr. okr. šolski nadzornik gosp. Ivan Thuma otvoril konferenco ter se v daljšem govoru spominjal 60-letnega jubileja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Po odpeti cesarski pesmi je predlagal, da se odposlje na najvišje mesto vdanostna izjava učiteljstva logaškega okraja. Nato je pozdravil navzočega g. c. kr. okr. glavarja, se spominjal umrle učiteljice gospe Ivane Perušek-Modričan, pozdravil in predstavil vadniškega učitelja gosp. Jos. Kostanjevca ter imenoval svojim namestnikom c. kr. ravnatelja gosp. Alojzija Novaka iz Idrije. C. kr. okr. glavar gosp. Eckel se nemiško zahvali gospodu nadzorniku za pozdrav, nato pa slovensko nagovori učitelstvo, kateremu izreka hvalo za trud, ki ga ima z vzgojo in poukom šolske mladine, priporoča mu, naj se z zaupanjem obrača na c. kr. okr. šol. svet, ter spominjajoč se letošnjega jubileja presvetlega cesarja, ki je izrazil željo, naj se v tem letu namesto hrupnim veseljem obrne vsa pozornost otroku, pozval učitelstvo, da naj mu obljubi, da hoče

vso skrb posvetiti le otroku in njegovi vzgoji.

Ko se zapisnikarjem izvolita gospod Anton Šeme in gospodična Turk, poroča gosp. nadzornik o stanju nadzorovanih šol. V svoje poročilo je vpletel mnogo zlatih nauk in nasvetov, ki naj se jih učiteljstvo poslužuje, da bo doseгло še lepših uspehov. Nasvetoval je tudi nekaj novejših knjig, ki naj bodo učiteljstvu kašipot pri njegovem trudapolnem delovanju.

Vadniški učitelj g. J. Kostanjevec je nato predaval o slovniškem pouku v ljudski šoli. Iz njegovega zanimivega predavanja posnemamo sledeče: Slovniški pouk v ljudski šoli ni samemu sebi namen, temveč je le sredstvo v dosego drugega namena; služiti mora namreč spisu in pravopisju. V ljudski šoli se naj uporablja naslanjajoča se metoda, pri kateri zajemamo iz berila in zopet uporabljamo na berilu. V prvi vrsti naj se odpravijo pogreški v dialektu. Izpusti naj se vse, kar nima nikake praktične vrednosti, ter naj se upošteva vse, kar koristi spisu in pravopisju. Vsako pravilo naj se ponazoruje na toliko zgledih, kolikor znakov ima dotično pravilo. Sploh pa naj se učitelj potruži učenca dovesti do tega, da bodo sami čutili potrebo slovničnega pouka.

Prav lep referat z naslovom »Kako praznuj ljudska šola dostojno 60-letnico vladanja presvetlega cesarja Franca I.?<« je izdelala gospodična Marija Jelenc. Z ozirom na ministrski odlok, ki ukazuje, da morajo vse šole praznovati ta jubilej dne 2. decembra t. l. in z ozirom na deločbe, ki jih navaja dotični odsek, je gosp. nadzornik posamezne točke še natančneje pojasnil ter podal mnogo praktičnih nasvetov, kako se lahko s prav malimi stroški in neznatnim naporom ta pomenljivi praznik kar najlepše preslavi.

Skrbno sestavljeno je bilo tudi poročilo gosp. Leop. Punčuha: »Razvitek šolstva v logaškem okraju za časa vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I.« Gosp. poročevalec nam je podal natančno sliko, kako zelo se je povzdignilo šolstvo v tem okraju v teku zadnjih 60 let.

Okrajna učiteljska knjižnica ima 660 del v 1635 zvezkih ter 89 K 8 vin. v gotovini. Pregledovalkam računov sta bili izvčljeni gospa M. Pleskovič in gospodična J. Tausers; v knjižnični odbor pa

gg. Fr. Čuk, St. Legat, L. Punčuh ter gospodični A. Delak in E. Pehani.

Ko so se tudi v stalni odbor izvolili dosedanja odobrniki gg. J. Benedek, H. Likar, P. Repič, A. Šest in gospodična E. Pehani, se je razpravljalo še o dveh samostalnih predlogih in sicer: Okrajna učiteljska knjižnica naj kupi skioptikon, ki se bo posejal šolam v okraju. Ker je s tem združenih mnogo težkoč, zato predlog ni bil sprejet. Sprejet pa je bil drugi predlog, ki se glasi: C. kr. okr. šol. svet se naprosi, da zaznamek šolskih zamud vrača krajnim šolskim svetom potom šolskih vodstev.

V zaključnem govoru se gosp. nadzornik zahvaljuje gg. referentom, gosp. katehetu Oswaldu, ki je daroval slavnostno mašo, ter se še enkrat spominja visokega jubilaranta Nj. Vel. cesarja Franca Jožefa I., kateremu vse učiteljstvo zakliče trikratni: slava!

Predsednikov namestnik g. A. Novak se nato zahvali g. nadzorniku za spretno vodstvo konference in za podana praktična navodila ter tudi niemu zakliče: slava!

Pri skupnem obedu, ki se ga je udeležilo učiteljstvo skoro polnoštevilno in je bil navzoč tudi gosp. okr. glavar, je bila zabava prav živahna. Pevci in pevke so zapeli več lepih zborov, slišali pa smo tudi nekaj napitnic, izmed katerih je posebno pozornost vzbudila ona gosp. okr. glavarja, ki je učiteljstvo resno opominjal, naj bo njegovo občevanje z okr. šolskim svetom zaupno in prijateljsko.

Razpisane učiteljske službe. (Kranjsko:) Na mestni slovenski dekliški osemrazrednici v Ljubljani je stalno popolniti mesto učiteljice. Prošnje do 17. julija 1908 na c. kr. mestni šolski svet v Ljubljani. — Na trirazredni ljudski šoli na Suhorju se razpisuje v stalno, oziroma začasno nameščenje učiteljska služba. Zadostno opremljene prošnje naj se vlagajo na okrajni šolski svet v Črnomlju do 19. julija 1908.

(Štajersko:) Na petrazrednici v Kapelah pri Radencih (II. plač. razred) je razpisano mesto stalnega ali začasnega učitelja s prostim stanovanjem. Prošnje do 20. julija 1908. — Na štirirazrednici pri Sv. Marjeti ob Pesnici je razpisano mesto stalne učiteljice. Prošnje do 20. julija 1908. — Na petrazrednici v Križevcih pri Ljutomeru (II. plač. raz.) je razpisano mesto stalnega učitelja in na okoliški šoli v Ljutome-

ru (II. pla. raz.) mesto začasnega učitelja ali učiteljice. Prošnje do 20. julija 1908. — Na petrazrednici pri Sv. Križu na Murskem polju (II. plač. raz.) je razpisano definitivno učiteljsko mesto. Prošnje do 20. julija 1908. — Na dvo-razrednici v Veržejah (III. plač. razr.) je stalno popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje do 1. avgusta 1908.

Učiteljske izpremembe. (Kranjsko:) Za suplentinjo v Boh. Beli je imenovana izprašana učiteljska kandidatinja gđna Josipina Arh.

(Štajersko:) Za definitivno učiteljico v Šmarjeti na Dravskem polju je imenovana suplentinja gđna Ljudmila Skrbinšek. G. Anton Hohnjec, nadučitelj v Kozjem je imenovan za učitelja v mariborski kaznilnici. Definitivna sta postala: g. Fran Kerhlanek v Čačramu in gđna Alojzija Gorjak v Ščavnici. Gosp. Karol Freyberger, učitelj na deželni meščanski šoli v Celju, je imenovan za ravnatelja deželne meščanske šole v Radgoni.

Iz letnih poročil. Sedmo izvestje mestne višje realke v Idriji ima na prvem mestu sliko letošnjih prvih abiturientov tega zavoda, potem pa slede ti-le spisi: »Mestna realka v Idriji. 1901/02 do 1907/08.« Napisal ravnatelj dr. Stanislav Beuk. »Donesek k vprašanju o koncu sveta.« Napisal Julij Nardin. »Praktične vaje v kemiji.« Napisal B. Baebler. »O domovini in naseljevanju južnih Slovanov.« Poroča dr. Dragotin Lončar. »Pozabljen pesnik.« Literarna črtica. Priročil Engelbert Gangl. — Iz šolskih poročil povzemamo: Na zavodu so poleg ravnatelja delovali trije profesorji, trije pravi učitelji, en učitelj telovadbe, šest namestnih učiteljev in en učitelj pripravljalnega razreda. Koncem šolskega leta je bilo v pripravljalnem razredu 46, v sedmih razredih realke pa 232 rednih učencev in trije privatisti. Od teh jih je v pripravljalnem razredu dobilo I. red z odliko 2, I. red 35, drugi red 9; v realki pa I. red z odliko 17, I. red 164 in en privatist, II. red 23, III. red 2 in 1 privatist. Ustanove je uživalo 8 učencev v skupnem znesku 1786 K 23 vin.

Letno poročilo c. kr. državne gimnazije v Kranju prinaša na prvem mestu razpravo gosp. Grafenauerja o zgodovini novejšega našega slovstva. Izmed 302 dijakov jih je dobilo I. red z odliko 38, I. red 191, ponavljalni izpit 49, II. in III. red pa 23.

Letno poročilo višje gimnazije v Novem mestu prinaša na uvodnem mestu govor: »Simon Gregorčič — pesnik najplemenitejšega domoljubja«. Ta govor, ki ga je imel na slavnostnem večeru Gregorčičevem v Novem mestu dne 2. aprila 1908. prof. Davorin Majcen, je namenjen kot berivo v prvi vrsti slovenski srednješolski mladini.

Odliko je med vsemi 228 učenci dobilo 17, prvi red 138, ponavljalni izpit ima 28 dijakov, 31 jih je propadlo.

Na slov.-nemški spodnji gimnaziji v Celju je bilo 164 učencev. Prvi red z odliko jih je dobilo 11, prvi red 104, drugi red 29, ponavljalni izpit 9. Na zavodu je delovalo 8 profesorjev. Višja gimnazija je štela 339 učencev, med njimi 93 Slovencev. Odličnjakov je 34, povoljni uspeh je pri 243 učencih, nepovoljni pri

29; ponavljalni izpit jih je dobilo 29, neizprašani so ostali 4. Na višji gimnaziji je delovalo 14 profesorjev. V pripravljalnem razredu je bilo 8 učencev.

Na c. kr. višji gimnaziji v Trstu je bilo 456 dijakov, od teh 141 Nemcev, 142 Italijanov, 138 Slovencev, 20 Srbo-Hrvatov, 2 Čeha, 1 Poljak in 12 razne narodnosti. Odličnjakov je bilo 42, prvi red jih je dobilo 314, drugi red 53, tretji red 14, ponavljalni izpit 31 in 2 nista bila izprašana. Učnih oseb je delovalo na zavodu 26.

Na c. kr. gimnaziji v Gorici je bilo 541 dijakov, med temi 272 Slovencev, 224 Furlanov in Italijanov, 43 Nemcev, 1 Hrvat in 1 Madjar. Odličnjakov je bilo 68, prvi red jih je dobilo 372, ponavljalni izpit 33, drugi red 38, tretji red 19; radi bolezni jih dela izkušnjo 11.

Slovstvo in glasba.

»Slava cesarju Francu Jožefu I.« Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta je založilo in izdalo 48 strani obsegajočo »Spevoigro« v veliki osmerki, ki jo je za šolske slavnosti priredil in zgoraj omenjenemu društvu poklonil učitelj in skladatelj Emil Adamič.

Že velika glasbena nadarjenost g. Adamiča jamči dovolj, da bo našla »jubilejna« spevoigra po vsej Sloveniji hvaležnih odjemalcev. Namenjena je seveda, kakor pravi sam g. prireditelj, v prvi vrsti šolski mladini, ki proslavlja letos 60-letni vladarski jubilej Ni. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Lahko se vzprizori v celoti ali pa deloma pri vsaki patriotski slavnosti. Celotna knjiga ima tri dele.

Prvi — vojaški del, vsebuje znane juraške in vojaške slovenske popevke. Te in vse druge skladbe so prepletene s primernimi, sempatam precej težkimi pred- in poigrami.

V drugem delu se klanjajo vladarju razni stanovi, zastopniki znanosti, umetnosti, šole itd., ki vsi proslavljajo visokega jubilaranta kot svojega zaščitnika in prijatelja.

V tretjem delu pridejo zastopniki narodov, ki

pred Tabo letos zbrani,
hvaležni in udani
poklanjajo srca.

Ta del bo najbolj ugajal, ker je g. skladatelj lepo združil osobito slovanske narodne himne. Prav dobro je na slovenski jezik preložena znana benečanska »Santa Lucia«, ki jo bomo odslej lahko ubirali v domači besedi. Prevod se glasi:

Zvezde blesteče
morje zrcali;
dosti bo sreče,
mirni so vali.
Čuvaj čolniček nam,
da ne zadene kam,
[: sveta Lucija :]

Naredna koračnica:

»Regiment po cesti gre,
pa moj fantič zraven je...«

naj bi se bila z ozirom na otroke izpustila.

Originalne deklamacije so priredili Anton Medved, Andrej Rapè in Fr. Ločnikar.

Cena 5 kron se nam zdi nekoliko obilna.

Odobrena učna knjiga. C. kr. naučno ministrstvo je odobrilo novo slovensko učno knjigo za višje gimnazije, »Mineralogijo za velike gimnazije«, ki jo je napisal g. profesor dr. L. Poljanec v Mariboru.

Na ogled vposlane knjige in časopisi:

»**Tamburica**«. Hrvatski tamburaški zbornik. Poučno zabavni list sa glasbenimi prilogi za tamburaše. Urednik Dušan Kličučec. Sisak. Tečaj V.

»**Prihajač**«. Povest. Spisal dr. Fr. Detela. Ljudske knjižnice 7. zvezek. — Zopet knjiga, ki jo bodo brali mnogi in mnogi z veseljem in napetostjo in ne bo ležala zaprašena v knjižničnih predalih. »Prihajač« je povest, ki jo človek bere in bere ter jo ne odloži, dokler ni gotov. Zanimivi zapletki se vrste drug za drugim, a vse se tako naravno veže in razplete, da je čitatelj vesel in zadovoljen. Tu ni nič pretiranega, ampak vse naravno, priprosto, dobro premišljeno.

Pred vsem pa občudujemo zopet v tej knjigi pristno slovenski jezik, jedrnat, domačo, blagodonečo govorico, kakor se čuje edinole na deželi med prostim ljudstvom. Prijatelj, vzemi in beri pa pouči se, kako treba slovensko govoriti in pisati! Če te ne mika povest, divi se nad krasoto našega slovenskega jezika!

Po vsebini bo menda povest manj prikladna za mladino.

Mogućnost uskrnuća tijela. (Katehetska knjižnica IX.) Prof. Ferd. Heffler.

Die Verbreitung der psychologischen Methode beim Religionsunterrichte in den kroatiscben Ländern. Von Ferd. Heffler, Profesor im Lehrerseminar in Zagreb.

Zum Charakterbild Jesu. (Gesamelte kleinere Schriften von Moritz

Meschler S. J.) 1908. Ni je izlepa tako prisrčno pisane knjige, kot je pričujoča; — pa ni čuda, saj je Meschler S. J. eden prvih asketiških pisateljev. Meschler se odlikuje posebno še v tej knjigi, da čisto na evangelijskih virih in v evangelijskem duhu pričara pred čitatelja podobo Kristusovo v vsej njeni milobi in vzvišenosti. Za pedagoga je »Charakterbild Jesu« neprecenljive vrednosti. (Cena 1 K 68 vin.)

Die öffentliche Fürsorge für die hilfsbedürftige Jugend. (Aus Natur und Geisteswelt, 1907.) Aktualna knjiga, zanimiva v splošnem mladinskovarstvenem delu, sicer pa se v praktičnem oziru nanaša izključno na postavodajo v Nemčiji. (Cena 1 K 50 vin.)

Die Theorie der Verwahrlosung und das System der Ersatzziehung. Dr. H. Reicher, Wien, 1908. Najboljše delo te vrste. »Theorie der Verwahrlosung« je pravzaprav 3. knjiga velikega dela »Die Fürsorge für die verwahrloste Jugend« od istega pisatelja. V tej knjigi se ozira na postavodaje vseh civilizovanih držav in tozadevne statistike. Teorija je razložena obširno in jasno. Za duhovnike, sednike, pedagoge neobhodno potrebna knjiga. (Cena 8 K.)

Die Knabenhandarbeit in der heutigen Erziehung. (Aus Natur und Geisteswelt, 1907.) Zanimiva knjiga z lepimi ilustracijami. Izčrpa vso snov, pa zelo pregnantno in kratko. (Cena 1 K 50 v.)

Vse naznanjene knjige se dobé v »Katoški Bukvarni« v Ljubljani.

Drobtine.

Slomškova zveza. Dne 9. junija t. l. so imeli krščansko-misleči učitelji in učiteljice sestanek na Grosupljem, ki se je kaj lepo obnesel. Ob 9. uri je daroval preč g. p. Anastazij Ausser, učitelj v Novem mestu, sv. mašo, ki so se je udeležili vsi izletniki. Pri zborovanju je tovariš Jaklič pozdravil vse došlece in nato razvijal sledeče misli:

Slomškova zveza je stanovska, nepolitična organizacija. Stoji na verskem, krščanskem temelju. Druga učiteljska društva v deželi so se oddaljila od tega namena in so stopila v službo političnega in verskega liberalizma.

V socialni dobi išče Slomškova zveza stika z ljudstvom, ker učitelj ne sme biti tujec med ljudstvom. Liberalizem je odtujil učiteljstvo ljudstvu. Ne iščimo opore zgoraj — ampak v ljudstvu. Od spodaj pride rešitev tudi za naše razmere. Regulacija učiteljskih plač je zato tako nepopularna, ker se večina našega stanu postavlja v nasprotje s težnjami našega naroda. Gotova klika je učiteljstvo zapeljala. Omenja slučaj, kako so lansko leto bobnali in izkoriščali učiteljsko bedo za zborovanje na Dunaju, ki ni imelo nikakoršnega drugega namena, kakor fanatizirati ubogo učitelj-

stvo za kulturni boj. Poslanec Pernertorfer je dejal: »Vsi, ki smo v naprednem taboru, si navzlic različnosti jezika, podajamo roke za skupen boj z močnim nasprotnikom, s starim Rimom.« Zato se je shod vršil. In zdaj nam je jasno, zakaj niso vabili na tisto zborovanje kršč. avstrijskih učiteljskih društev. Ogibali so se tudi vseh poslancev, ki ne pripadajo liberalno-židovski organizaciji. Prav je imel poslanec Biankini, ki je to zborovanje ostentativno zapustil.

Slomškova zveza ima namen zbirati učiteljstvo, ki ne soglaša s težnjami liberalnega učiteljstva. Zveza hoče dobiti za učiteljstvo trdna tla med ljudstvom. Učiteljstvo »Slomškove zveze« mora ostati v borbi življenja na strani ljudstva; pomagati ljudstvu do gospodarskega osvobojenja.

Slomškova zveza hoče zbirati maso učiteljstva, dobiti vpliv med narodom, da doseže potem tudi kar največ zase.

Resolucije, shodi, peticije liberalnega učiteljstva ne učinkujejo, ker za njimi ne stoji narod, liberalna inteligenca jih prezira, zato jih nihče ne upošteva. Ne krik — delo nas bo rešilo!

Skrbimo za prosep šole! Študirajmo in upoštevajmo pridobitve moderne pedagogike! Pospešujmo vse, kar je namenjeno gospodarskemu razvoju naroda, njegovi izobrazbi, delo v društvih, shodih in v časopisih.

Razgovor je bil kaj živahen, ker je vmes posegalo več tovarišev in tovarišic.

Za tem je tajnik Štrukelj poročal o delovanju in korakih, ki jih je začela Slomškova zveza v prid učiteljskega stanu. Opozarjal je tudi na dejstvo, da je na Kranjskem še mnogo učiteljstva, ki izpolnjuje verske dolžnosti, a vstopiti v »Slomškovo zvezo« se boji radi terorizma liberalnih kolegov. Da se je naš krog v začetku tako počasi širil, temu je bil kriv liberalni zistem. Deželni šolski svet in vsi okr. šolski sveti so bili v rckali samih liberalcev, a na kraj. šolske svete se ni oziralo. Hvala Bogu, pa tudi v tem oziru se jasni. Omenja dalje, kako capljajo naši nasprotniki za nami in hite ustanavljati razne zadruge, dasi so še pred nekaj leti žveplo pljuvali nanje in na vsakega, ki jih je klical na delo med ljudstvo.

Po dvehurnem prijateljskem razgovoru smo se podali polnoštevilno v goste, ljubno in znano hišo gosp. deželnega

poslanca Košaka. Žal, da je čas tako ljubki in neprisiljeni zabavi prehitro minul. Končno še omenimo, da nas je bilo na sestanku 25, 20 somišljenikov pa se je opravičilo pismeno. Brzobjavno so pozdravili udeležence sestanka tovariši iz Idrije, učiteljica Vera Vencajz iz Celovca in dr. Gruden iz Ljubljane.

Deputacija »Slomškove zveze« se je meseca junija poklonila deželnemu glavarju in deželnima odbornikoma S. L. S. Priporočila se je, da deželni odbor podpira in upošteva učiteljstvo S. Z. ter se ob ugodnem trenutku loti tudi regulacije učiteljskih plač. Deputacija je bila prijazno sprejeta in se ji je zagotovilo, da bodo zastopniki S. L. S. v deželnem odboru, oziroma zboru učiteljstvo Slomškove zveze vseskozi podpirali in da pride, kar se tiče izboljšanja plač, kadar bude urejene deželne finance, tudi učiteljstvo na vrsto.

Darovi za Št. Primožičev spomenik.

Po 10 K: g. Andrej Ramovš, nadžupnik v Dobropoljah; po 4 K: gg. kaplan Škulj, kateheta A. Čadež in J. Mlakar; po 2 K: gg. A. Bezeg, J. Levičnik, N. Stanonik, K. Simon, J. Jeglič, T. Škulj, Detela, Tome, I. Remič, J. Pintar, Bajc; po 1 K: gg. Klavs in Petrič. Odborniki društva krščansko mislečih učiteljev na Goriškem so darovali 17 K, Bog povni! Nadaljne darove sprejema nadučitelj Iv. Štrukelj v Dobropoljah.

Hvalisarjem »svobodne šole«. Našim svobodomislecem je Francija ideal, ki naj služi za vzor Avstriji v vsem in v vsakem, naj ima še tako zle posledice. »Svobodna šola«, tako govore, »nas bo pripeljala v obljubljeni deželo svobodomiseltva«. Žal, da zasleplenci ne uvidevajo, kakšna nevarnost preti vsaki deželi, ki hoče posnemati bankerotno Francijo.

Naj navedemo nekoliko izrekov takih mož, ki so neposredne priče žalostnih francoskih razmer, da se prepričamo, kakšne sadove rodi šola brez vere in brez Boga.

A. Guilloit, preiskovalni sodnik v Parizu izjavlja tako-le: »Vsak človek, ki je odkritosrčen, in naj bo že tega ali onega mišljenja, mora priznati, da silovito narašča število mladostnih zločincev in da je to strašljivo dejstvo v najtesnejši zvezi z uvedbo brezverske državne šole. Mladini so vzeli verske ideale in z njimi so se razpršili vsi drugi ideali. Da zlo ni še občutnejše, se moramo zahva-

liti svobodnim katoliškim šolam, ki so vzgojile vsaj nekaj, dasi malo bogabojčih, verskomišlečih mož.«

M. Bonjean, državni pravdnik v Parizu kliče z ozirom na нравni in verski polom: »Francija hiti in sili v pogin. Pokuk brez Boga je prvi in glavni vzrok, da pejema nieno življenje.«

Še glasneje pa govori statistika. Statistični urad v seinskem okrožju poroča sledeče: »Izmed sto otrok, ki so prišli pred sodišče, je pohajalo 89 brezverske šole.«

»Najhujše zločine,« pravi Cruppi, francoski sodni uradnik, »izvršujejo mladi Francozi«. To je tudi umljivo; kajti otrok, ki se ne boji Boga, se bo vdajal le nagonu svojih strasti, tak otrok je za vse sposoben.«

Ne moremo torej drugače misliti, kakor da vodi le nevednost, zaslepljenost in kaznjiva strast one ljudi, ki si žele francoskih razmer tudi pri nas, ki hočejo uveljaviti šolo brez Boga, šolo, ki napravi iz človeka kvečjemu razumno žival.

V Italiji je 46.300 učnih moči. Na 100.000 prebivalcev pride v severnih provincijah 221, v srednjih 161, v južnih 126 in na otokih 120 učnih moči. Število analfabetov znaša okrog 13 milijonov, t. j. 40%. Celo v mestih je povprečno po 30% analfabetov.

V Nemčiji je sedaj 59.187 ljudskih šol. Na teh poučuje 146.540 učnih moči in sicer 124.027 učiteljev in 22.513 učiteljic. Učencev in učenk je 8.924.800.

Odlok moravskega deželnega šolskega sveta. Vsak katehet ima pravico, da zavrže vse knjige in jih odstrani iz šolske knjižnice, ki bi po svoji vsebini utegnile škodovati verski vzgoji otrok.

Kako se otroka odvadi jecljanja. V prilogi »Grazer Volksblatt-a« (»Frauen-Zeitung«) je sledeči nasvet. Otroka naj se navadi, da pri čitanju in govorjenju vsako besedo pričinja s samoglasnikom »u« n. pr.: »u« škrijanček »u« veselo »u« žvrgoli. »U« prosim »u« kruha. Po treh

mesecih se otrok vsled olajšane izgovarjave odvadi jecljanja ter odslej lahko »u« opusti. Poskusite — nevarno to sredstvo ni in drago tudi ne.

Previdnost pri uporabi svinčnikov! Pred kratkim je umrl mlad mož, ki si je ranil prst, ko je obrezaval svinčnik. Majhna zareza mu ni bila mar; šele drugi dan je postal pozoren, ko ga je jelo skeleti na prstu. Naslednji dan se je opazilo nevarno vnetje, ki se je razširilo po vsej roki in po levi strani oprsja. Poklicani zdravnik je konstatiral, da se je bolnik zastrupil z grafitovim prahom, ko je konicil svinčnik. Bilo je že prepozno.

Na to nevarnost je treba opozoriti zlasti šolsko mladež, ki ima tudi to navado, da svinčnik vtika v usta, ko ga rabi pri pisavi. Dognalo se je namreč, da je ta razvada povzročila semintje črevesno vnetje in druge notranje bolezni.

Katoliško društvo učiteljic na Bavarskem je imelo koncem lanskega leta 936 rcdnih, 1489 izrednih in 71 častnih članic.

Koliko je učiteljic? Število učiteljic, ki sodelujejo pri vzgoji mladine, je dokaj naraslo. V knjigi »Žensko gibanje« so navedne sledeče številke:

Avstrija 20.000, Ogrska 5.986, Švica 3.600, Angleška 66.300, Irska 7.000, Danska 1.800, Švedska 2.649, Norveška 2.354, Rusija 22.400, Francija 49.400, Italija 31.800, Portugalska 22.000, Združene države 76.348.

Ako upoštevamo v omenjenih državah število učiteljev, tedaj se nam po kaže kaj zanimiva slika o razmerju med ženskimi in moškimi odgojitelji.

V Avstriji ima ženski spol 28 odstotkov vseh učiteljskih moči, v Švici 36, na Angleškem 71, na Irskem 53, na Danskem 28, na Švedskem 35, na Norveškem 69 (v mestih), 26 (na deželi), na Ruskem 36, na Francoskem 46, na Italijanskem 63, na Portugalskem 88, v Združenih državah 92, v Nemčiji 15.

„Slovenski učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 K. Rokopisi učiteljske stroke naj se pošiljajo c. kr. učitelju Jož. Novaku, Idrija; rokopisi za „Katehetski vestnik“ pa katehetu A. Čadežu, Semeniške ulice 7 v Ljubljani. Naročnino in reklamacije sprejema: Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.

Zahvala.

Prijetna dolžnost nas veže, da se v imenu »Društva slovenskih katehetov« ter v imenu uprave našega lista kar najiskreneje zahvaljujemo neimenovanemu g. katehetu v Ljubljani, ki je velikodušno naklonil pet novih bankovcev po 20 kron kot podporo zgoraj omenjenemu društvu in listu »Slovenski Učitelj«. Naj Bog blagoslovi delovanje blagosrčnega dobrotnika in naj mu v obilici povrne!

Uredništvo in upravništvo.

Zahvala.

Posojilnica v Ribnici je novi deški šoli v Ribnici za nezatno ceno 580 K prepustila obširen in dragocen stavbni prostor, ki bi po običajnih cenah stal 4.324 K, napravila je okrog šole krasno vrtno ograjo, ki je stala 3.273 K, in za nove klopi naklonila podpore 335 K. Poleg tega je v letošnjem šolskem letu za deško in dekliško šolo darovala podporo 80 K in izplačala za šolski skioptikon 100 K.

Za vse te velikodušne podpore se izreka slavni »Posojilnici« najtoplejša zahvala.

Krajni šolski svet in vodstvo ljudskih šol v Ribnici, dne 23. junija 1908.

Fr. Dolinar.

Teodor Betriani,
prov. voditelj.

Priredili smo skupno dve številki za mesec julij in avgust, kakor običajno druga leta, nekoliko pa tudi zato, ker se bo prihodnji mesec tiskarna selila v novo poslopje.

Uredništvo.

